

Výrobní proces

Jak náš tábor funguje? Na jakých principech je založen?

Tak jedná se vlastně o křesťanské sdružení, které podporuje práci s dětmi, výchovu a pořádá kromě táborů i nějaká setkání mimoletní. Snaží se rozvíjet stránku duchovní, sportovní a nějaký vztah k přírodě, vzhledem k tomu, že taky ten základ pochází ze skautu.

Jak probíhal výběr tématu? Proč jste zvolili to téma, které jste zvolili? Což teda byl v tomto případě příběh sira Nicholase Wintona a dětí, které zachránil.

Tak vzhledem k tomu, že ten tábor funguje už hodně dlouho, tak si myslím, že jeden z hlavních důvodů byla nějaká originalita nebo nějaký nápad, který se neopakoval. A vybírali jsme tehdy, jestli si vzpomínám správně, ze tří hlavních témat. Jedno bylo nějaké fantasy typu Harry Potter, už si teď nevzpomenu, že mělo rozvíjet víc fantazii dětí, ale mělo být takové odlehčenější. Pak myslím, že další bylo téma prvních křesťanů, což samozřejmě je pro nás aktuální s ohledem na to, že jsme teda křesťanské společenství, ale bylo to takové docela těžké téma a myslím, že se to tam ještě spojovalo, nebo nějak to bylo odůvodněné tím, že tohle téma neprošlo, protože co do historie, tak odpovídalo už nějakému dřívějšímu tématu. A tady tohle téma vlastně bylo vybrané podle mě z důvodu toho, že jsme se pohybovali v místě Československa nebo Evropy potom všeobecně, což bylo místo, který tehdy nebylo nějakou dobu už používán do těch celotáborových her. Myslím, že naposledy to bylo třeba 5 let zpátky z důvodu nějakého celostátního národního výročí. To byl jeden důvod. Pak určitě ten důvod, že vlastně i to křesťanství vychází ze židovské tradice. Takže to, že jsme hráli ty židovské děti převážně, a nejenom židovské, tak i to pro nás bylo takhle citově nějak důležité. A zajímavý to bylo i v tom, že vlastně poprvé, si myslím, nebo co já si pamatuju za těch asi 15 let, jsme použili téma, který bylo téma moderních dějin, že se odehrávalo ve dvacátém století, což u nás nebylo běžné, protože většinou jsme byli někde ve středověku. A vlastně to bylo taky i takový zajímavý tím, že v podstatě ty děti hrály, dá se říct, historicky úplně stejné postavy, co se týká věkové hranice. Ne úplně teda ty nejmladší, ale vzhledem k té historii, tak myslím, že nejstarší dítě, který se dostalo pryč, tak mu bylo 16. Takže i takhle vlastně ohraničeně věkově to odpovídá.

A tohle téma jste asi brali od začátku jako historické, předpokládám?

Jo, myslím si, že jo.

Ty máš ještě zkušenost s tvorbou nějakého jiného tématu? Jestli si dobře vzpomínám, ten rok potom, jak byl ten Hobit, ses nějak účastnila přípravy?

Pak byl ten Hobit, a to jsem se částečně ještě taky na tom nějak podílela, ale spíš už organizačně, než že bych se nějak třeba víc zapojovala. Tím, že jsem toho Hobita nikdy nečetla, tak jsem úplně nemohla vymýšlet ten příběh. Nebylo by to úplně optimální.

A s něčím jiným máš zkušenosti? Třeba s nějakým tématem jako ideový vedoucí?

Spíš potom v průběhu, když jsme to doladovali už flexibilně. Tím, že jsem dělala toho programového vedoucího, a my jsme měli Mojžiše tehdy ještě jako téma, tak to jsme spíš koordinovali pak z ohledu třeba na změny počasí nebo kvůli onemocněním nějakých hlavních postav. A tak jsme měnili příběhy.

Když jsi tvořila ten příběh, na čem jsi zakládala to zpracování tématu? Co bylo tím hlavním zdrojem pro tu tvorbu?

No, přiznám se, že jsem nečetla žádné knížky, ale chtěla jsem tam nějakým způsobem přenést to, co já si z toho Wintona odnáším, a to je pro mě takový dokonalý příklad nebo dokonalý způsob altruismu všeobecně. Prostě nějakého konání lidského dobra bez toho, aniž by člověk potřeboval za to být

nějakým způsobem ohodnocen, ať už jenom pochválen nebo za to dostávat ceny a podobně. Takže v tom se mi líbil ten příběh, který já vlastně poprvé viděla v jednom filmu, který byl v rámci toho festivalu Jeden svět. A to bylo v době, kdy ještě ten Winton žil, že on zemřel až v roce 2015, tuším. A byl to vlastně film, který byl na podporu toho, aby Winton dostal Nobelovu cenu za mír, na kterou byl nominován. Tak tam jsem ho poprvé poznala a pak vlastně jsem si zpětně spíš tyhle všechny dokumenty nebo třeba i záznamy potom z té doby a rozhovory s ním, tak jsem si pak pouštěla a vlastně jsme si to pouštěli i v době, kdy jsme potom plánovali přímo tu ideu, ten program a ty hry, tak jsme se na to všichni koukali. Takže to byl spíš ne úplně nějaký historický odkaz, nebo no spíš taková jakoby beletrie, bych řekla, že to bylo i takové populárně naučné. A já jsem pak ještě koukala i na nějaké různé webové stránky, které ať už v angličtině, nebo v češtině, kde byly potom třeba mapované životy těch dětí, jakým způsobem skončily, že na to vlastně existuje přímo stránka Nickyho děti? Myslím, že nějak takhle se to jmenovalo. A tam byly i popsané, ne teda všechny životy, ale myslím, že nějakých 250 dětí. Ty životy se daly dohledat ještě, ale takže tam se to pak dalo ještě takhle nějakým způsobem víc definovat. A co se týká té historie, pak jsem ještě vlastně četla, že byla nějaká knížka nějakého jeho příbuzného, který vyprávěl o tom, jak ten Nicholas Winton zpětně popisoval ty příběhy.

Nevzpomeň si, jak se to jmenovalo?

Už ne.

Jak vypadala práce s tím tématem před začátkem tábora? Tys to sepisovala sama a potom?

Ne, my jsme se na to vlastně na celý víkend tehdy sešli, myslím si, že jsme byli normálně na Americe, a rozdělili jsme se do různých sekcí. Jedna, která vlastně vymýšlela tu ideu, a tam se vlastně vymyslel ten předběžný program, aby ta plynulost toho příběhu měla nějakou gradaci a nějaký vyústění. Pak byla sekce lidí, co měli na starosti hry, což ale bylo teda ovlivněný tím programem, a pak ještě třeba různé skupiny na kreativní aktivity, přípravu zápisníku a podobně. Takže takhle jsme se rozdělili a vlastně v té ideové skupině na základě už teda toho, že já jsem nějakým způsobem měla rozvržený ten děj, aby tam trošku odpovídala ta historická linie, a zároveň tím, že všichni už předtím viděli ten dokument, tak jsme k tomu mohli přidávat nějaké podněty, aby to zároveň odpovídalo takovému tomu našemu klasickému americkému programu, a spíš už jsme se snažili propojit tu historii, nebo nějakým způsobem tu historii navázat na ty aktivity, na který jsme zvyklí, a nějak je uzpůsobit, aby tam nedocházelo úplně k nějakým historickým překlepům typu, že by se navštěvovaly země opačně a tak.

Tušíš, jak moc to téma bylo třeba podnětné pro tvorbu her? Jestli třeba ti herňáci byli schopni si tam najít něco, co je podnítilo pro tvorbu nějaké originální hry? Nebo myslíš, že spíš jeli taková ta osvědčená schémata?

Myslím si, že spíš šli do těch osvědčených, a myslím si, že tam tehdy měli problém z toho důvodu, že my jsme vlastně byli v roli těch Wintonových dětí a upravili jsme to teda tak, že ty děti si samy musely pomoci k tomu, aby se dostaly pak do Anglie a utekly tomu nebezpečí. Takže vlastně tam byl trošku problém v tom, že tam byly celkem jasné dvě černobílé strany, kdy teda ti nacisti byli ti špatní a my vlastně ti dobří. Takže vlastně spousta těch her potom vyústila, že byla na jedno brdo. Myslím, že vlastně to byl i ten důvod, protože tady tohle byl trochu problém, tak potom, nevím, jestli to bylo přímo už i na tom prvním běhu, nebo jestli až na tom druhém jsme se poučili z toho prvního a udělala se nějaká hra, která vlastně měla vysvětlit to, že ti lidi nejsou jenom černobílí, ale že právě Němec nerovná se nacista a obráceně. No, tak to byl takový zádrhel tohoto příběhu, protože on to sice pochopí třeba patnáctiletý puberták, protože už tu historii trošku ve škole probíral, ale vysvětlovat to takhle devítiletému dítěti není úplně jednoduché.

Idea tábora a historické téma

Jak si myslíš, že určovaly práci s tím tématem principy, na kterých je právě ten náš tábor založený? Protože teda vycházíme zejména z těch křesťanských tradic a z toho skautství, myslíš, že to mělo nějaký vliv na to, jak potom to téma a ten příběh celý vypadal?

Tak určitě ta myšlenka toho konat dobro si myslím, že tam znát nějak je, ačkoliv to teda není jenom myšlenka, která by se týkala jenom toho křesťanství jako takového. Přemýšlím, jak ještě více to tam mohlo být. Určitě to tam nějakým způsobem bylo třeba podle mě taky ovlivněné i tím nějak znázornit právě vztah těch lidí a že si mají takhle vzájemně pomáhat. To si myslím, že jsme se tam tehdy do těch her snažili hodně promítnout, že ty děti musely často dělat nějakou aktivitu takhle společně, aby se schovaly někde před těmi Němci a podobně, takže to jsme tam takhle nějakým způsobem měli využité. A myslím si, že jsme tam měli i třeba, to teda bylo paradoxně docela náhodně vymyšlené, ale že jsme tam měli i sekci, kde jsme ty děti přímo seznamovali s tou židovskou tradicí. To vím, že jsme to nějakým způsobem chtěli udělat v rámci kreativního programu, ale že nám tam na tom jednom běhu hodně přšelo a že jsme tam třeba měli přímo dopoledne, kde jsme se seznamovali se židovskými tradicemi, takže jsme zpívali různé nějaké písničky nebo dělali různé tance, co si vlastně holky našly podle nějakých videí, kdy židi takhle tancují při svých oslavách, nebo jsme třeba malovali na kameny, což židovství má tu tradici v tom, že na hroby pokládají ty kameny, na rozdíl od nás. Takže v tom třeba.

Mluvili jsme teď o těch táborových principech, co na ten příběh nějak působí. Ale jak myslíš, že na něj třeba působily nějaké současné společenské nebo kulturní tendence? Jako třeba zvolit silnou ženskou hrdinku nebo chovat se tam nějak korektně v určitých tématech...

Takhle, co se týká volby těch hlavních postav, tak tam si myslím, že jsme spíš chtěli zaujmout obě dvě pohlaví. A úplně upřímně si myslím, že hlavní hrdinku jako ženu jsme vybrali z toho důvodu, že co se týká toho osazení vedoucích, ty holčiny byly takové asi šikovnější a vzhledem k tomu, že to téma bylo trošku v nějakých ohledech ošemetné, tak byly schopnější líp improvizovat a zároveň si víc ty věci nastudovat, takže to byla taková jistější varianta. To si myslím upřímně, že bylo hlavní důvodem, že prostě ty holčiny byly zkušenější, ale zároveň jsme tam vlastně hned jako další postavu měli klučinu. A jinak nějaká témata homosexuality nebo, co ještě mě napadá, vychovávání dětí u homosexuálů a podobně, jsme tam neřešili. Rasové záležitosti, si myslím, že jsme se tam trošku snažili zahrnout spíš z důvodu toho tématu, než že by to bylo nějaké aktuální téma. A možná teda právě to rozdělení na nacisty a Němce jsme tam zahrnuli. A to si myslím, že bylo asi tak jediný, protože jinak názory na to, že existuje víc pohlaví než jenom dvě, tak to jsme tam vůbec nezmiňovali.

Možná mě ještě napadá nějaké téma šikany, nebo aspoň my jsme to na trojce tak měli, že v těch prvních scénkách byla ta Ráchel ve škole šikanovaná.

Jo, jo, to určitě. Tak to já třeba teda nepovažuji za nějaké aktuální téma, to mi přijde jako takový všeobecný fenomén tady tohohle věku. Ale možná to je taky aktuální, asi vždycky no.

Historicita a autenticita

Zobrazení historického tématu v rámci tábora

Jak byl ten příběh přenášen dětem? Co všechno jste zvolili za způsoby?

Tak myslím, že ta hlavní dějová linie se vždycky vyjadřovala pomocí scének, který probíhaly hlavně na nástupech. Ráno, večer a párkrát jsme to podle mě zahrnuli i třeba do konců a vyústění různých her, třeba dopoledních, odpoledních, nebo si myslím, že hodně často se nějaké pak složitější hry vysvětlovaly třeba v rámci duchovního programu, aby právě ty děti mohly trošku tohle pochopit, nebo u táborového ohně. A myslím si, že vlastně ten příběh jsme teda ukazovali na těch hlavních dvou

postavách, což byla teda ta holčina Ráchel, co byla židovka, která se měla dostat právě z toho Československa pryč. A vlastně ten příběh jsme tam měli ještě, jestli si to dobře pamatuju, tak, že ta druhá postava byl naopak Němec Hans, který byl její kamarád a on jí pak s tím pomáhal. Takže ti takhle posouvali ten příběh. A myslím, že my tehdy, protože jsme nechtěli, aby toho Wintona nepřednášeli vedoucí moc komicky a i s ohledem na to, že prostě já ho dneska už třeba vnímám jako fakt dědečka, vzhledem k tomu, že se dožil asi sto šesti let nebo prostě sto let přežil, tak jsme ho tam nijak nezobrazovali a vlastně jsme ten příběh posouvali tím, že ten Winton k nám mluvil skrz dopisy, pamatuju si, že vlastně jsme to tehdy využili i jako variantu nějakého šifrování a podobně, že jsme tím i trošku udělali tu celotáborovou hru tajemnější. No, takže vlastně takhle to, jak se ten děj posouval, poznávala ta Ráchel díky tomu, že vždycky někde objevila schovaný dopis a věděla tak vlastně, co má dál dělat.

Jak myslíš, že třeba pomáhala ještě nějaké orientaci v tom příběhu jednak výzdoba a jednak třeba zápisník?

Tak vím, že jsme se tam nějak snažili vlastně teritoriálně rozdělit tu část toho protektorátu a pak té cesty vlakem, až teda do té slunné Anglie. To si myslím, že jsme tam znázorňovali třeba tím, že jsme jednou, což bylo taky teda dost ošemetný, udělali v tom Československu ala pogrom, že jsme tam poházeli různě věci po zemi, převrhli jsme židle, stoly a podobný věci. Takže tohle, asi paradoxně možná někdy až moc, ta děcka vnímala. To jsme byli docela překvapení, že vlastně věc, která nám se zdála taková úsměvná, tak to devíti/desetiletý dítě se toho třeba fakt leklo. Takže tu výzdobu jsme takhle tomuhle uzpůsobovali a pak teritoriálně. U toho zápisníku si myslím, že jsme se spíš snažili nějakým způsobem vystihnout tu dobu hlavně v oblečení, třeba v kostýmech, takže tam byly i pak obrázky těch dětí v těch dobových kostýmech třicátých let. No, přemýšlím, jestli tam bylo ještě něco. Hákové kříže jsme tam opravdu nedávali. A myslím, že jsme tam spíš než tu dobu ještě dávali hodně i ty židovské tradice, že nějaké křížovky tam byly na toto téma, a vlastně i právě ty předměty důležité pro židovství tam byly namalované, i pak v obýváku.

Takhle byl teda nějak zprostředkován ten příběh a ta samotná historie bys řekla, že se odrážela nejvíce v čem? V kterých aspektech?

No nevím, jestli to chápu správně, ale snažili jsme se držet těch dat jako takových, takže jsme hodně dodržovali termíny, co se týká, já nevím, těch měsíců, kdy vlastně ten Winton do té Prahy jel, až pak teda do té okupace a hodně jsme řešili třeba počty těch vlaků a kolik těch dětí bylo zachráněno. Takže si myslím, že ty faktické údaje jsme se snažili dodržet. Ale jinak si myslím, že vzhledem k tomu, že jako jedinou reálnou postavu jsme tam opravdu využili jenom toho Wintona a ty děti byly vlastně smyšlené, ačkoli třeba ty jejich příběhy byly trošku inspirované těmi životy těch přeživších dětí, tak ale i tak to bylo smyšlené.

A v čem myslíš, že mohly děti poznat, že šlo o historický téma? Co tam bylo to, třeba v těch scénkách nebo i v té výzdobě, co jim řeklo, že „jsme v historii“?

No tak u nás na táboře jsou zakázané telefony, tak už asi i takhle. S tím souvisí technika, napadá mě taková blbost, jako že jsme tam měli namalovaný nějaký gramofon a tak. Takže tyhle tehdy technické vymoženosti. Pak to oblečení a vím, že třeba u nás na jedničce jsme hodně i využívali playlist hudby z té doby, což samozřejmě ta děcka už taky dneska neznala.

Jak moc vlastně byla velká snaha proměnit to tábořiště v nějaké historické kulisy, proměnit jej v to historické dějiště?

Tak nebylo to úplně tak extrémní, jako když Mojžíš přešel suchou nohou o rok dřív. Ale snažili jsme se to podle mě spíš proměňovat jenom v různých částech tábořiště a byly to spíš jednorázové kulisy. Myslím, že jsme tam neměli nějakou věc, která by tam byla vlastně v průběhu celého tábora, ale vždycky, když třeba děcka přišla z půldenního nebo celodenního výletu, tak to tábořiště bylo nějak proměněné. Myslím, že když děcka třeba projížděla v rámci té cesty do Anglie Nizozemskem, tak jsme tam měli udělané nějaké dost velké větrné mlýny. Takže to spíš mělo navodit tu atmosféru. Ale jinak si myslím, že jsme to třeba neupravovali tak, že by, já nevím, děcka jedla z nějakých talířů z té doby nebo podobně. Spíš jsme fakt upravili kostýmy, že jsme kupovali tehdy, opravdu se to jmenovalo, kostým nacisty. Myslím, že nějaký pozůstatek tam ještě zůstal dodneška. Ta příšera stála dva tisíce, to bylo brutální.

Řekla bys, že byly ty kulisy funkční? Že to těm dětem opravdu pomohlo se přenést do té historie?

No, mně se pořád vybavuje ten zážitek z toho ala pogromu, kdy se nám tam tři holčiny rozbřečely, že to pro ně bylo opravdu náročné. Taky si teda pamatuju, že nějaký klučina si z toho naopak dělal srandu a přinesl nám papírek s hákovým křížem. To bylo teda drsný. To jsme pak pochopili, že opravdu musíme tu historii trochu víc vysvětlovat. Ale jinak nevím. Asi šlo o tu věkovou kategorii taky, myslím, že třeba nějaká ta děcka 14–15 to už zvládla, i třeba vysvětlovat těm menším dětem. Pro ty mladší to muselo být hodně náročné, se k tomu nějak dostat.

Snažily se scénky být, nebo i příběh obecně, nějak historicky přesné?

Asi nevím, historicky přesné... Myslím si, že jsme to upravovali spíš, aby to opravdu odpovídalo tomu našemu nastavení tábora a toho už zaběhlého systému, takže to určitě neodpovídalo, co se týká, já nevím, třeba toho způsobu, jak se těm děčkám zajišťovala víza, a rozhodně se nenaucily dovednosti, jak se tehdy získával tenhle doklad a tak. Ale myslím si, že to odpovídalo té historické lince toho příběhu jako takového, co se týká dat a podobně. Ale spíš si myslím, že jsme se snažili předat pointu toho příběhu než všechny záležitosti té doby, abychom představili tu dobu jako takovou. Ale spíš tu myšlenku, no.

Děti a historická témata

Jaký si myslíš, že měly ty scénky a další materiály, například výzdoba, vliv právě na vžívání se dětí do příběhu? Jestli ho prožívaly spíš jen při těch hrách, scénkách nebo nějak i ve svém volném čase?

Já si pamatuju, že tehdy hrozný úspěch měla ta hudba, že to si ta děcka broukala, když čekala ve frontě na sprchu a tak. Takže tohle si myslím, že se přeneslo docela dost. A přemýšlím, jestli i někde jinde. Ještě jsme tam hodně nosily ty rtěnky a tak a ty kostýmy, myslím si, že holky třeba docela chodily za těmi hlavními představiteli, kteří tam pobíhali někdy i v průběhu poledního volna a tak. Tak to si myslím, že vliv mělo. Úplně si nemyslím, že by vnímaly to, že by byly židovské děti a podobně, to rozhodně ne.

Jak moc bylo potřeba dětem tu dobu přibližovat skrz další materiál? A teď myslím nepřipravený, třeba přesně v té situaci, že tam přijedeš a zjistíš, že si začnou malovat hákové kříže nebo že se tam rozbřečí u toho pogromu. Tak co jste třeba používali k tomu, abyste jim něco dovysvětlili nebo jim to nějak přiblížili, víc vysvětlili, co, kde, kdy se dělo?

Myslím, že jsme právě měli takhle vždycky uzavřené třeba nějaké hry. Nebylo to u všech, u hry typu potřebuju získat vízum, to byla jednoduchá hra jenom na nějakou strategii a podobně, nebo typu získávání surovin, tak u těch úplně ne, ale když jsme tam měli pak třeba nějakou ala bitvu nacisti proti Čechům, tak to potom většinou bylo tak, že vedoucí, a myslím, že třeba hodně Mates to dělal nebo

Viky, nějakým způsobem tu hru uzavřel. Hodně k tomu myslím používali i příběhy, co třeba znali různě z vyprávění. A myslím, že jsme ani nepouštěli žádný filmy nebo dokumenty, to ne. Spíš takhle asi fakt ústně se to vysvětlovalo. Přemýšlím ještě, my jsme tam měli vlastně takové táborové noviny, jestli tam něco nebylo, ale myslím, že tím se spíš jenom posouval ten příběh, že tam nebylo takovéhle vysvětlování. A pak vlastně na těch scénkách se ještě ten příběh vždycky shrnoval nějakým způsobem. Ta základní linie tam byla vlastně úplně jednoduchá, dostat se z Československa vlakem do Anglie a tam si najít rodinu, což tak nějak ty děti vnímaly. Měli jsme tam taky myslím, a to si už nepamatuju, možná nějakou mapu, kde se posouval ten vlak, takže i příběh. Ale nevím, možná si to už pletu s jinou táborovou hrou.

Jak myslíš, ze svého osobního pohledu, že děti ten námět vnímaly? Myslíš si, že se jim to téma líbilo, že s ním byly spokojené, i třeba v porovnání s tím Mojžíšem?

Tak myslím, že to bylo takové docela dost vážné téma, takže podle mě nemuselo ty děti tolik zaujmout, ale osobně si myslím, že je to spíš takový prostředek toho ukázat těm lidem nějaký zajímavý příběh, který úplně, když to tak řeknu, netvoří dějiny, že není asi vyučovaný třeba na základce. Myslím si, že se k tomu děti normálně nedostanou a že je to vlastně ukázání nějakých těch takových našich dějin jednotlivce, co může nějakým způsobem taky pomoci ve světě. A myslím si, že jim to třeba pomůže v tom, že jednou, až pojedou do té Anglie nebo budou tady na hlaváku v Praze a uvidí tu sochu, si to nějak propojí, že to bude spíš takové představení zas někoho zajímavého, koho třeba nemusíme asi oficiálně znát. Takže si myslím, že jestli to bude mít nějaký účinek, tak třeba až pak budou starší. Ty děti si to asi neodnesou hned, no.

Několikrát jsme se dotkli toho, že v tom příběhu bylo asi dost aspektů, co byly nějakým způsobem konfliktní nebo náročné na pochopení. Asi jednak ten pogrom, jednak to, že se ta svastika nemůže zobrazovat, a potom asi i to, že Němci nerovná se nacisti a téma té černobílosti. Tak jak se pracovalo s dětma při něčem takovémhle? Už jsme se toho trochu dotkli, ale možná jestli to ještě shrneš.

Já si myslím, že bylo hodně důležité třeba, a právě v tom jsem viděla ten největší problém, v tom konfliktu Němce a nacisty, že jsme tam jako tu druhou hlavní postavu měli právě Němce, abychom nějakým způsobem vyvážili to, že to není jenom o těch národech a že v každém člověku může být něco dobrého, nebo že každý stát a každý národ má svoje dobré i špatné lidi. A myslím, že jsme to tam dávali docela znát i, podle mě, v rámci třeba té šikany té holčiny, že tam byli i Češi, kteří si z ní taky dělali srandu, takže jsme se tam snažili tohle dětem ukázat. Asi se o tom spíš mluvilo a taky jsme se toho snažili trochu vyvarovat. To si pamatuju, že jsem koukala pro inspiraci, že třeba někde dělali, koupila jsem si tehdy knížečku, celotáborovku na téma protektorát a že tam opravdu to bylo hodně černobílý. A my jsme tohle spíš chtěli, i vzhledem k tomu, že ten hlavní příběh, co my jsme tam měli, byl ještě před začátkem války, se snažit směřovat k těm dětem jako takovým.

Ještě možná pro doplnění, když se tam objevila ta svastika, jak se to řešilo?

Myslím, že tohle jsme přešli no. Myslím, že ten kluk nám to jenom dal do ruky, nějakému vedoucímu, tak ten vedoucí to schoval a vyhodil a pak jsme to jenom podle mě řešili tak, jestli si na to dobře vzpomínám, že si Viki vzal toho klučinu a jenom jemu to vysvětlil. Ale nevzpomínám si, že bychom i nějak přímo řešili třeba ohledně svastiky ty konsekvence dodneška.

Edukační potenciál

19. Jaký máš vztah k historii? Myslíš, že je historické vzdělávání nějak důležité, případně proč?

Určitě důležité, protože se tím máme poučit a nedělat ty chyby, co dělali naši předkové. Takže v tom si myslím, že je určitě důležité. Ačkoli si myslím, a historie mě baví, ale že ji spíš vnímám nebo se o ní

nějakým způsobem dozvídám mimo školu. Asi zase hodně tím, že člověk navštěvuje ta místa, kde se děly a kde se tvořily ty dějiny a podobně.

A myslím si, že je potřeba spíš se učit ty důležité věci no. Teď zpětně, když se koukám na nějaká témata, co jsme se učili ve škole, tak si myslím, že něco by se dalo někdy vynechat a naopak se zaměřit na něco jiného. Ale tak to samozřejmě člověk vnímá jakožto třeba ekonom. A jinak by to vnímal, já nevím, architekt, který ty styly musí všechny znát. A mně to třeba dneska přijde, ačkoli mě baví třeba tohle téma, zbytečné, že se může člověk v tomhle světě nějak orientovat i bez toho, aby znal, co je barokní kostel, co je gotika a tak.

Když jste to téma zpracovávali, mysleli jste na to, že by mělo něco z historie dětem předat? Že by bylo i nějakým vaším cílem, nebo jedním z těch cílů, to, aby se dětem něco o historii zprostředkovalo?

Tak určitě si myslím, že pro nás bylo důležité předat trošku poselství té doby, té řekněme teda ještě první a pak i druhé republiky, protože si myslím, že hodně těch dětí, aspoň takhle na základce, nedokáže vnímat, co se v tom 20. století dělo. Když já si vzpomenu na sebe, tak si myslím, že jsem nějak rozlišovat ty moderní dějiny začala až fakt na gymplu. Ale myslím si, že jsme spíš šli po té myšlence než po té historický stránce, že jsme prostě chtěli předat to, že i v nějakých těžkých situacích může člověk konat dobro i přesto, že on třeba v té krizi jako takové, v těch nesnázích není, že se může vzdát komfortu, aby zachránil ostatní. Tak spíš to si myslím, že jsme chtěli předat.

A myslíš, že bylo třeba důležitější, když se na to teď díváš zpětně, to, že to nějaké ty informace předalo, i o té době, nebo spíš to, že to třeba někoho zaujalo a možná vybuodovalo nějaký jeho vztah k historii obecně?

Spíš asi to druhé no, myslím si, že to mohlo někoho zaujmout, ať už třeba právě co se týká té hudby nebo toho oblékání, a že si tak potom ten člověk sám mohl něco víc začít studovat o té době. A jenom ještě, jak jsme o tom mluvili, napadlo mě, že podle mě ta historická témata jako taková jsou i dobrá v tom, že vlastně pro ty vedoucí, když to vymýšlí, jsou trošku, a teď to řeknu blbě, ono to zní opačně, ale taková tvárnější, než když by se s těmi dětmi hrál nějaký příběh, ať už třeba podobný jako u toho Wintona, akorát v dnešní době. Protože ta děcka by podle mě tím, že v té době žijí, tě pořád napadala s tím, že tady tohle takhle není a tohleto děláš jinak, než to ve skutečnosti je. A že vlastně tím, že tu historii ty děti neznají, s tím může ten vedoucí nebo ten tvůrce víc pracovat. Což kdybys měla tábor pro historiky, tak úplně ne, to si radši zvolíš současnost.

Myslíš, že historie v tom tématu sloužila spíš k nějakému emocionálnímu prožitku, k nějaké třeba motivaci těch dětí, nebo to byly v tomhle případě jenom nějaké kulisy? Mluvila jsi o tom, že šlo hlavně o tu myšlenku?

Asi převážně kulisy, si myslím. Ale zároveň si myslím, že tu dobu dokázaly ty děti trošku líp vnímat tím, že to byla historie, která nebyla tak stará. Když to porovnáme třeba, co jsme tam měli, Cyrila a Metoděje nebo svatého Václava, tak to už je ta doba, která je pro nás, pro naši mysl, nedosažitelná, že si to nedokážeme moc přestavit. I když teda tím, že tahle doba byla zas až tak moc extrémní, tak si ji taky moc nedokážeme představit, například když čtu knížky o Auschwitz, ale zase tohle bylo ještě před tím, takže v tom protektorátu to tak asi nevypadalo, i když nežila jsem tam. No a já myslím, že se do toho ta děcka mohla cítit asi trošku líp tím, že to už nebylo tak staré, řekněme.

Ještě jedna věc, co s tím souvisí, teď vlastně je trendem v didaktice dějepisu to, aby dějepisné vzdělávání rozvíjelo historické myšlení dítěte. To znamená, že děti pracují v dějepise formou badatelské výuky, vyzkouší si vlastně zhruba to, jak pracují historici, mají na začátku nějakou badatelskou otázku a pak pracují s nějakými prameny a na konci hodiny si odpovídají na tu

badatelskou otázku. Na základě těch pramenů se dostanou i k nějakým informacím, ale cílem vlastně je u nich rozvinout to, aby byly schopné rozlišovat příčiny a následky různých událostí, co je trvání, co je změna, na co má ta změna vliv, vnímat věci z dobových perspektiv, umět se vcítit do nějakého člověka v minulosti a podívat se na danou věc jeho očima, nebo si taky uvědomovat, k čemu nám dějiny jsou. Myslíš, že něco podobného je mohlo prožít si toho příběhu taky učít?

My jsme tam vlastně na konci měli, teda to už jsme si vymysleli, to jsme přepsali historii, že ta hlavní hrdinka se po konci války shledala s tím kamarádem, tím Hansem, který s ní do té Anglie nejel. Tak spíš možná v tomhle, že ta děcka zjistila, že se ti dva neviděli strašně dlouho, protože tam byla ta bariéra a ty hranice. Tak to je možná tak jediné, co mě asi napadá. No a možná ještě v tom vnímání té doby, že jsme tam měli takové hry, kdy měla děcka mlčet, že něco dělala, běhala a neměla se nějak rozesmát a že jsme tím vlastně chtěli naznačit, že v té době člověk nemohl nahlas říkat to, co si myslí. Tak spíš možná takhle v tom vnímání, že v tom třeba pak spatřují ten rozdíl oproti dnešku, kdy se, nějak všeobecně řečeno, svobodně vyjadřovat můžeš. Můžeš v klidu říct, že jsi křesťan, žid, muslim a ve většině místech světa s tím není už problém.

Na začátku jste měli nějaké představy toho, co chcete těm dětem předat. Co ve skutečnosti bylo těm dětem předáno? Jaký obrázek si mohly na základě toho, jak to ve finále dopadlo, udělat o té době, nebo celkově o tom tématu, příběhu?

No já doufám, že si z toho přebraly to, že jim někdo pomohl, aniž by musel. A možná nějakou sounáležitost těch dětí si snad taky nějak odnesly. Trošku si myslím, že tím, že se nám na začátku stalo to, že z našeho pohledu ta děcka tu dobu vnímala hodně, a tak jsme pak ubírali na intenzitě, asi nezavnímala to, jak to vypadalo v Československu za toho protektorátu nebo těsně před ním. Tak to si myslím, že se možná úplně nezdařilo, že to podle mě pro ně nemuselo působit úplně válečně, tou válečnou atmosférou. Což tedy na druhou stranu nevím, jestli jsme i chtěli. Byli jsme hodně opatrní.

Je něčím problematické to, co jste těm dětem o historii předali?

No to, že jsme trošku ten děj upravili a i to, že jsme se vlastně tu atmosféru té doby snažili trošku zpříjemnit, a myslím si, že jsme rozhodně nepředali to, jaké další události následovaly, jako právě ty vyhlazovací koncentrační tábory a ty bitvy a podobně. A to, kolik milionů lidí zemřelo. Zmínili jsme to u nějaké poslední scény, ale je to taková věc, kterou ta děcka, myslím si, úplně nevnímají, protože tím, že tu hlavní myšlenku předávaly ty děti a vlastně se to točilo na tom jejich příběhu, že o tom byla ta celotáborová hra, byly ty hlavní dějiny té války zmíněné jen okrajově.

Myslíš, že tam bylo něco, co bylo opravdu zkreslující?

No asi jenom, jak jsem řekla, ta atmosféra, kterou jsme chtěli trošku zjemnit. No a myslím, že jsme určitě nedodrželi třeba způsob, já nevím, takových těch faktických věcí typu, jak právě se ten Winton setkával s těmi dětmi, zajišťoval jim ty doklady nebo vlastně i třeba to, jak hledal rodiny v té Anglii, které se měly o ty děti postarat. Tak to myslím, že jsme taky nějak upravili, že si ty rodiny museli najít sami. Takže tyhle detaily, si myslím, že byly určitě zkreslené, ale nevím, jestli to nějak ovlivní vnímání těch dětí, jestli je to dobře, špatně.

Může být podle tebe vzdělávání se v historii skrz celotáborové hry nějakým způsobem produktivnější, než je v těch hodinách dějepisu?

Určitě. Teď mě to teda nenapadá u tohohle téma, protože to je téma, co se nevyučuje, nebo ten Winton se nevyučuje, jinak jo. Ale tím, že jsme se tomu až tolik nevěnovali, tak si myslím, že to úplně tolik nepředá, i když základ asi jo. Ale napadá mě to spíš třeba u těch témat jako Cyril a Metoděj a svatý Václav a podobně, že vlastně tahle témata jsou podle mě dobrá i v tom, že ten základ té historie a ta

základní data si myslím, že jsem si pamatovala právě díky táboru. Protože když to dítě nemá v hlavě a nemá se učit další haldy jiných informací na jiné předměty a dostane ty informace vlastně v době, kdy jediné, nad čím přemýšlí, je, kdy bude spát a s kým se zasměje a kde se nají, jdou do toho mozku mnohem líp a udrží se tam déle. Takže v tom si myslím, že je to určitě i jenom takhle na ten základ dobrý, aby znaly nějak ten všeobecný přehled u toho daného tématu. A hlavně si myslím, že to pak tomu dítěti pomůže i třeba v momentě, kdy se o tom tématu bude učit ve škole, že k němu bude mít i nějaký citový vztah, a může být i dobrý i špatný, ale vlastně se díky tomu třeba bude víc o to téma zajímat nebo třeba bude chtít v té škole být chytré, že to všechno zná.

Já-tvůrce a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry

Změnilo se nějak tvoje vnímání tohoto tématu před tou celotáborovou hrou a po ní? Proběhl tam nějaký vývoj?

Myslím, že asi úplně ne. Nevím. Nebo možná vlastně, že jsem si uvědomila i nějaká právě úskalí, která to téma přináší. Ale ne asi, že bych třeba nahlížela nějak jinak na tu historii, to určitě ne, to si myslím, že jsem tak nějak zachovala, no.

Naučila ses na tom tématu něco ty sama?

No tak určitě jsem se dozvěděla hodně o tom Wintonovi a těch dětech. A že vlastně obecně ten jeho život je strašně zajímavý a že ovlivnil spousty lidí a teď už si samozřejmě ta data nepamatuju, ale hrozně se mi líbilo to, a to je třeba případ nejenom Wintona, ale i toho Schindlera a podobně, že vlastně ovlivnily životy ostatních a díky nim žije dneska už několik vnoučat těch přeživších. Tak tohle asi určitě no.

A o té době ses taky něco dozvěděla skrz tu celotáborovou hru, nebo to jsi věděla už předtím?

Tak asi základ jsem věděla, určitě nějaké ty informace jsem si pak dohledala, ale spíš jsem pak hledala takové věci, kterými jsem chtěla to téma představit dětem. Takže jsem se podívala na fotky z nějakých tehdejších časopisů o módě, abych pak věděla, nebo nejenom já, to jsme dělali ve vícero lidech, koukali jsme, co se tehdy nosilo, na nějaké detaily. To jsem si třeba otevřela jenom nějakou bakalářku a podobně. Ale vlastně jsem se takhle podívala opravdu na nějaké návrhy, což bych normálně neudělala. Nepřečetla bych si asi knížku. Nebo jsem si právě na YouTube zadala ty roky, Československo i Evropu obecně a poslechla jsem si hudbu, kterou bych taky asi neposlouchala, ačkoli to bylo teda moc hezký, ale nenapadlo by mě to. No, takže spíš asi ty vedlejší složky toho života, spíš všedního.

Hodnotíš zpětně zařazení toho historického tématu jako úspěšné?

Já myslím, že asi jo. Člověk o tom měl samozřejmě trošku jiné představy, ale myslím si, že ten základ se asi podařil.

Jaké si myslíš, že s sebou to historické téma nese výhody/nevýhody? Proč zvolit historické téma na úkor témat jiných?

No myslím si, že třeba, a teď si zas budu trošku protirečit, ale myslím to teď naopak v porovnání s nějakým fantasy tématem, třeba inspirovaným nějakou fantasy knížkou a podobně, to historické téma není většinou tak hravé a oproti třeba tomu fantasy není tak tvárné. Že prostě nemůžeme tu historii úplně změnit. Že v tomhle se musí ta linka dodržovat, a to je určitě těžší. Ale zároveň si myslím, že historické téma rovnou neznamena, že musíš mít všechny postavy historické. Takže si myslím, že se s tím pracovat dá, akorát s ohledem na to, jaké téma člověk zvolí. Třeba za mě se ten příběh jednotlivce, té jedné holčiny, mnohem líp dělal právě takhle v tom dvacátém století než pak v nějakém dvanáctém

století a dřív, kdy tolik nějakých deníků, filmových záznamů a podobně nebylo. V tom jsme si mohli ten příběh vlastně dobře vytvořit.

Nějaké výhody v tom historickém tématu vidíš, třeba oproti těm fantasy?

Podle mě to ta děcka něco naučí. Aspoň jenom to, že vědí, že tady byl nějaký Winton a že tu byla nějaká druhá světová válka. Tím si myslím, že to je určitě zajímavější, nebo zajímavější, určitě je to takové výchovnější než jenom to, že někdo napsal nějakou knížku a nebo úplně smyšlený příběh. Tady je aspoň záblesk nějakého toho historického přehledu.

Bavily jsme se o tom, že jsi jako ideu dělala jenom toho Wintona, ale trošku jsi nahlédla i do těch jiných témat, tak s čím se ti, i když ta práce nebyla stejná, pracovalo líp?

No tak určitě s tím Wintonem, protože na to jsem měla načtené ty věci a měla jsem představu, jak ten příběh uchopit, jak ho případně, když bude potřeba, upravit. Ta ostatní témata jsem neměla tak nastudovaná. Já potřebuju většinou ty věci nejdřív poznat a pak až tvořit. Takže v tom se mi to tvořilo líp. A myslím si, že i ta základní dějová linie byla jednodušší než u nějakých jiných příběhů, že jsme třeba nepoužili tolik postav, co bylo právě u těch fantasy, u toho Hobita a tak. U toho Hobita třeba, i když jsem teda viděla jenom filmy, tak i tak jsem si představovala, že pro ty děti to muselo být náročné, vzhledem k tomu, že tam bylo těch trpaslíků strašně moc.

Úplně na závěr, je něco, na co jsem se měla zeptat a nezeptala jsem se?

Já si myslím, že ses zeptala na všechno. Možná jenom jestli bych do toho třeba šla znova nebo tak. A ještě asi, nevím, jak máš ty ostatní tábory, ale jestli to nějakým způsobem třeba ovlivňuje i délka toho tábora nebo toho turnusu nebo jeho velikost. Nebo třeba věk těch dětí a tak, jestli hraje roli něco takového. Že vlastně něco jiného je, když bys tady to téma měla na Jitřence, což bys neměla, než takhle na velkém běhu.

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

Obsah příběhu celotáborové hry

Myslíš, že bych tě mohla možná na začátek poprosit, jestli bys nějak neshrnula příběh toho tábora, co byl v roce 2018, jak bylo téma komunistické Československo?

Já jsem se snažila teď najít nějaké podklady a zjistila jsem, že asi už žádné nemáme. Už si to moc nepamatuju. Mně se to hrozně plete, o dva roky později jsme totiž dělali druhou světovou válku, což sice je jiné téma, ale obojí je to historické téma, takže to mám trošku popletené.

Mně se podařilo na tom vašem disku něco vyhrabat. Tak já se můžu pokusit shrnout to, co se mi tam podařilo najít, jenom na oživení paměti a k doplnění. Co jsem pochopila z těch dokumentů, skupinky dětí byly nějaké rodiny. A prožívaly vlastně za ty 3 týdny, co ten tábor trvá, přes nějakých dvacet let. Začínalo se v roce 1948. Ta první etapa je tam popsána jako projev Gottwalda a tam si nějak vyráběly občanky, jsem z toho pochopila. V druhé etapě bylo nějaké branné cvičení, že se děti cvičily tak, jako se cvičilo na těch branných cvičeních. Třetí etapa byl koncert a záchrana zpěváka, co byl zavřený kvůli tomu hraní. Pak tam byla ta psycho etapa v Jáchymově, v lágru. Potom kontrola ze sociálky, která přišla, a tak se vařilo jídlo. Šestá etapa byla spartakiáda a co jsem pochopila, secvičovaly v rodinách nějaké představení. Sedmá etapa byla v roce 1968, kdy byly nějak v kulturáku a utíkaly potom před Rusy. A potom pokladovka byla emigrace z Československa.

No to je paráda! To se mi krásně připomnělo. Úplně jsem si vybavila ty etapy, co jsme dělali. Ale náš cíl byl vlastně jen přiblížit nějak to, jak žili normální lidé tady v tom období v Československu. Takže jsme začínali takovou lehce psycho scénkou, kdy jsme tam měli nahrané z rozhlasu... Ne, počkat, to bylo až v 68. Ale tady jsme měli projev Gottwalda, kdy vlastně ze začátku tam byla taková běžná oslava a my jsme se snažili navodit takový šok, kdy teda teď končí svoboda a teď začíná komunismus. A pak jsme se jim snažili přiblížit nějaké takové důležité události nebo důležité věci, co se děly, což byla třeba taková sranda věc jako ta spartakiáda nebo vůbec ne sranda věc, jako je pracovní tábor Jáchymov. Nebo třeba to, jak bývaly zátahy na těch koncertech zakázané hudby a tak. Pak bylo takové lehké uvolnění a zase druhý šok toho, když přijela vojska. Tam jsme používali i vlastně ty záznamy z rozhlasu, které se tehdy vysílaly a končilo to tou emigrací, s čímž doteď nejsem spokojená, protože jsme se to snažili ukončit nějak hezky, nějak pozitivně, což emigrace za mě úplně není. Ale už jsme to nedokázali vymyslet tak, abychom to dotáhli až do revoluce, takže to skončilo emigrací.

A družinky byly teda jakoby ty rodiny, co si prožívaly zhruba těch dvacet let. A ty rodiny bylo jediné, co nějak ten příběh spojovalo, nebo tam byla třeba ještě nějaká linka nějakých hlavních postav, které by hráli vedoucí, nebo něco takového?

Ne, to asi ne. Postava, která by šla celým tím příběhem jako hlavní, tam nebyla. My jsme je rozdělili takhle do rodin, aby byly na skupinky kvůli soutěži, soutěžily během těch etap v těch jednotlivých skupinkách. A zvolili jsme ty rodiny z toho důvodu, že nám to přišlo nejjednodušší, že žádné takovéhle skupiny v Československu, které by nějak organizovaně žily, nebyly. Takže jsme vybrali, že to budou jednotlivé rodiny a jak to prožívají jednotlivé rodiny. Ale nebyla tam žádná jiná hlavní postava.

Takže to vlastně fungovalo tak, že se vždycky před tou etapou sehrála nějaká scénka, co souvisela s tou událostí?

Jo. A vždycky tam byly jiné postavy, podle toho, co to bylo zrovna za etapu. Že vedoucí vlastně hráli pokaždé někoho jiného.

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

Výrobní proces

Váš tábor má 3 týdny, co jsem pochopila, a tahle celotáborová hra se hrála jenom v určité dny, kdy byly ty etapové hry. A v ty dny, kdy etapy nebyly, se vlastně ta celotáborová hra do tábora nijak nepropisovala?

Ne úplně. Měli jsme tam nástěnku, která tam visela celou dobu. Celou dobu tam byly nějaké vlaječky, obrázky, fotky a průběžně jsme tam vyvěšovali i nějaké články, v uvozovkách, o těch událostech. A to nebylo součástí žádné etapy, ale bylo to tam takhle přes tábor a kdo měl zájem, mohl si to pročíst a tak. Ale jinak se ta celotáborová hra do jiných částí tábora nijak nepropisovala.

Já tady teď mám pár takových různých sekcí otázek a občas míří spíš na nějakou tvoji zkušenost s tvorbou těch celotáborovek, takže se určitě můžeš vztahovat, když to pro tebe bude lepší, k něčemu jinému než k těm komunistům. Začala bych sekcí, která se váže k výrobnímu nebo produkčního procesu těch celotáborových her.

První otázka je, na jakých principech je váš tábor založen a jestli se nějak tyhle principy do tvorby těch celotáborovek třeba propisují? Jestli to tam takto nějak vnímáte? Třeba když my máme na tom katolickém táboře nějaké téma, vždycky tam musíme mít nějakou duchovní myšlenku a nejlíp ke každému dni nějaké křesťanské ctnosti, co se předávají v tom příběhu a tak. Funguje u vás něco takového?

Co se týče přímo té celotáborové hry, největším naším cílem je, aby se naučily děti spolupracovat. Takže všechny ty věci cílíme na to, aby rozvíjely nějak vzájemnou spolupráci, rozvíjely to soužití v těch menších skupinkách, v kterých tam děti jsou, a snažíme se, aby se osamostatňovaly a dokázaly fungovat bez těch vedoucích v té svojí menší skupině. Ale jestli se to dá vztáhnout na nějaké principy, to nevím. Nic jiného nevymyslím.

Jak probíhal vůbec ten výběr tématu, proč jste zvolili zrovna tohle téma?

Chtěli jsme historické téma, protože jsme tomu chtěli dát nějakou větší hodnotu. Dřív jsme mívali jako celotáborové hry nějaké filmy nebo tak, takže jsme chtěli něco, co bude mít nějakou větší message. Proto jsme se rozhodli pro historické téma. A proč zrovna komunisty? To nám přišlo jednoduché, že je to taková doba, na kterou se dá vymyslet spousta programu, her, a je to nám ne vzdálená historie, což nám přišlo zajímavější a asi přínosnější než nějaká vzdálenější historie.

Když jsem si nějak sepisovala ta témata, co jste kdy na táborech měli, objevila jsem tam, že v roce 2016 byl Divoký západ, potom 2018 to komunistické Československo, potom 2019 nějakí piráti, 2020 Protektorát, 2021 Port Royal a 2022 něco na styl Peaky Blinders nebo Mafie. Mě to vlastně svým způsobem přijde všechno jako historická témata. Vnímali jste to třeba taky tak? Nebo pro vás jsou historická témata spíš jen to komunistické Československo a ten Protektorát?

Ten divoký západ by se asi taky řadil k tématům, kde jsme čerpali z nějakých skutečných událostí. Ale jinak si myslím, že jsme se to tehdy rozhodli střídat, že právě ob rok budeme dělat nějaká trošku vážnější a právě spíš historická témata. A ta mezitím, jako jsou třeba ti piráti nebo to Port Royal nebo ty Peaky Blinders, to jsme se snažili spíš o oddechová témata. Sice ano, je pravda, že je to pořád něco, co se stalo, ale my jsme to pojali tím stylem, že už jsme nehledali žádné reálné události, které by se toho týkaly, ale vzali jsme to téma a vymysleli jsme si něco úplně svého nebo něco, co jsme vzali z filmů, ale ne už z těch historických událostí.

Na čem jste zakládali to zpracování tématu? Z čeho jste vycházeli? Z jakých materiálů?

Asi úplně nejvíc z vlastních vědomostí nebo z toho, co jsme se naučili ve škole, plus pak ke konkrétní události jsme si dohledávali věci na internetu. Nebo nějaký lepší zdroj? Jediný, já mám známou v

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

rozhlase, takže ta nám poskytla ta dobová rozhlasová vysílání. Ale jinak je to nejvíc Wikipedie, bych tak tipla.

A jak vypadala práce s tím tématem před začátkem tábora? Jak jste to dávali dohromady?

No, začínáme vždycky tím, že vymyslíme nějakou tu hlavní linku. Vždycky jsme se u těch historických témat rozhodli, která tam chceme dát, a pak jsme kolem toho navlékli ten příběh. A pak byli většinou jeden/dva lidi, kteří se víc zabývali tou historickou částí. Třeba hledali ty články, hledali fotky, hledali právě ta rozhlasová vysílání a tak. A to pak tvořilo třeba hlavně tu nástěnku. Takže o tohle se starali dva lidi zvlášť a dělali to pro celý ten tábor, pro všechny ty události.

Vy máte ty všechny etapy založené na scénkách, že jsou s nimi asi blížce propojené? Jak vlastně bylo to téma podnětné pro tvorbu těch her? Bylo to spíš o tom, že jste šli třeba po nějakých klasických schématech her, nebo jste spíš na základě nějakého tématu, třeba toho, že bude branné cvičení, vymýšleli tu hru?

Myslím si, že jsme spíš brali hry, které už známe, nebo formáty her, které jsme s nimi už dělali na předchozích táborech a nasazovali jsme je na to téma. Že typy těch her jsou vlastně pořád stejné a jenom jsme je nějak nasadili s úpravami na to téma, než že bychom to tvořili naopak.

Dokázala bys říct, jestli na utváření toho příběhu působily nějaké současné společenské nebo kulturní tendence? Možná je to těžké říct takhle u toho tématu, kde není jakoby jedna linka. Ale kdybych dala příklad, že je snaha mít nějaké silné ženské hrdinky a zařazovat nějaká sociální nebo klimatická témata, případně i třeba mít v příběhu stejnopohlavní páry a tak podobně.

Myslím si, že žádný takový záměr jsme nikdy neměli, ale že se to tam tak přirozeně v nějakých oblastech objevilo. Třeba ty ženské hrdinky, jak jsi zmínila, to jsme se snažili dostat do té druhé světové války, snažili jsme se nějak vypíchnout, že i ženy byly hrdinky, ale nebyl to asi úplně náš cíl a ani ne hlavní cíl, ale spíš prostě to, co my jako tvořitelé programu teď prožíváme, se tam přirozeně promítlo. Ale nebyl to záměr.

Historicita a autenticita

Zobrazení historického tématu v rámci tábora

Asi už jsme tady na to několikrát narazily, ale jak byl ten příběh přednášen dětem? Jak se vlastně zprostředkovávala ta historie? Dotkly jsme se asi těch scének a té nástěnky. Fungovalo tam ještě něco dalšího?

Myslím si, že ne, že tyhle dvě formy byly ty hlavní. Hlavě formou těch scének. Ta nástěnka byla taková jako ucelená, ale byla zas jenom pro toho, kdo o to měl zájem. A pak takovou asi úplně naprosto nenásilnou formou, povídáním po těch hrách. Že jsme tou hrou nakousli nějaké téma a hráli jsme si na nějakou událost třeba, a tak pak měly děti otázky. Takže možná pak vlastně tady to neorganizované bylo to největší, z čeho se o tom nejvíc reálně dozvěděly.

A to povídání po hrách vedli ti dva vedoucí, co měli na starosti tu historickou linku, nebo jste tam byli nějak přítomni všichni?

Ne, ono to nebylo organizované povídání, ale spíš že ty děti samy potom přicházely a otvíraly ta témata v nějakém volném čase. A my jsme se domluvili na tom, že když o to projeví takovýhle zájem, že to do nich nechceme úplně hustit, protože jsme zas nechtěli, aby měly pocit, že jsou ve škole, když jsou na prázdninách, takže jsme tam nechtěli mít nějaké lekce něčeho. Takže jsme se domluvili na tom, že když o to takhle projeví zájem, budeme v tom vstřícní a předáme jim to. Jediné organizované povídání bylo vlastně po těch náročných hrách, což byl asi ten Jáchymov, což byl ale zároveň takový debriefink, takové

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

uvolnění emocí, ale zároveň jsme řešili i nějak, jak to bylo doopravdy. Plus ještě vždycky na konci té hry máme takovou zpětnou vazbu, protože třeba ne vždycky jsme se té historie dokázali držet úplně, takže pokud tam bylo něco, co nebylo úplně tak, jak to reálně bylo, tak jsme jim o tom vždycky takhle na konci té hry povídali. Ale neprobíhalo to během toho tábora, to ne.

Dokázala bys ještě k tomu příběhu říct, jestli tam byl nějaký jeho cíl? Předpokládám, že asi ta emigrace, ale jestli tam bylo ještě něco dalšího?

Asi nebylo. Cíl byl ukázat tu dobu, což vlastně probíhalo celý ten tábor. A zrovna u těch komunistů jsme měli takový cíl, nebo nevím, jestli to byl cíl, spíš to tak možná vyplynulo, ukázat jim, že ne vždycky to dopadne úplně nejlíp, úplně dobře. Všechny naše táborové hry vždycky končily velkým happyendem a všichni vyhráli. Ale ta emigrace vlastně není úplné vítězství, takže to byl taky pak takový cíl. A myslím, že jsme si to tam nasadili spíš tak, že jsme s tou emigrací nebyli spokojení. Ale tak jsme tím aspoň ukázali tohle, že ne vždycky to dopadne dobře.

Jaká se vlastně používala výzdoba, kromě té nástěnky? Objevovaly se tam třeba, hlavně asi v rámci těch scének, nějaké historické kulisy? Jak nějak probíhala nějaká proměna toho tábořiště do těch historických kulis?

Primárně hlavně kostýmy. Snažili jsme se sehnat nějaké dobové kostýmy, vojenské uniformy. A vlajky jsme vyvěšovali. Jinak jsme tábořiště nepřizpůsobovali, jenom takhle kostýmy, vlajkami, tou nástěnkou. Knihovnou jsme ještě měli. Vybrala jsem dědovu starou knihovnu se spoustou komunistických map, výtisků knih marxismu-leninismu a tak a to jsme tam přivezli.

Zase jsme se toho už asi trošku dotkly, ale jak moc se snažil být ten příběh historicky přesný? Mluvila jsi o tom, že když jste se někde odklonili od té historie, potom jste to nějak těm dětem říkali. Ale jinak teda předpokládám, že jste se snažili opravdu držet těch historických událostí, toho, jak to probíhalo?

Jo, snažili jsme se vždycky, jenom pouze pokud by to prostě nešlo, pokud by to zkazilo tu hru nebo pokud by na tu reálnou událost nešla nasadit žádná hra tak, aby to ty děti zároveň bavilo, jsme to trošku upravili. Myslím si, že u těch komunistů jsme to moc neupravovali, spíš u té druhé světové války. Tam jsme vlastně seskakovali jako parašutisti a parašutisti to potom přežili a neumřeli v kryptě. Takže to byla asi největší změna oproti historii. Ale jinou si teď nevybavuju. A vždycky to bylo fakt jenom proto, že by ten příběh, třeba zrovna u těch parašutistů, pak nemohl pokračovat, protože by umřeli. Ale jinak jsme se fakt snažili vždycky držet historie.

Ještě bych se teď vrátila k těm kostýmům. Já jsem četla v těch materiálech, že jste sháněli třeba kostýmy Veřejné bezpečnosti, nebo jste tam chtěli mít její auto nebo něco takového, tak asi předpokládám, že jste se opravdu snažili těmi kostýmy nějak dostat do té doby, držet se toho, aby byly opravdu dobové.

Jo, snažili jsme se, měli jsme nějaké od rodinných příslušníků starších vojáků, takže ty byly opravdu přesné. Ale pak jsme měli půjčené z divadla, které vypadaly podobně, protože jsme nedokázali sehnat úplně všechno opravdu dobové.

Myslíš, že je to pro ty děti důležité, abyste byli v těch dobových kostýmech, nebo to třeba tolik nevnímají a je pro ně důležitější, ať ten člověk klidně má tričko a nějaké tepláky, ale aby měl třeba na hlavě tu čepici toho policisty?

Nám vždycky přišlo, že se jim to fakt líbí a že nám ty kostýmy po těch hrách třeba hodně chválí a tak. Takže i proto jsme se pak snažili i ty další roky ty kostýmy opravdu hodně piplat. A taky zároveň líp

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

chápu, kdo pak v té hře opravdu jsme. Protože jsme některé roky měli problém s tím, že tím, jak vedoucí hodně střídají role a v každé hře vlastně hrají někoho jiného, byly pak zmatené a nevěděly, kdo teda teď zrovna ten vedoucí je. Takže i proto jsme se snažili ty kostýmy dotáhnout opravdu tak, aby bylo na první pohled jasné, jestli jsem teď policajt, anebo jestli jsem teď basketarista na nelegálním koncertu nebo někdo úplně jiný. Takže to byl ten hlavní důvod, aby se líp orientovaly v těch scénkách a v těch hrách. A pak se jim to taky prostě líbí. A nám se to líbí, když se jim to líbí.

A ty kostýmy jste měli na ty scénky, nebo jste v nich potom třeba i hráli ty hry? Takže vlastně všechny ty hry, co jste tam měli, byly kostýmované?

Jo, pokud ten vedoucí měl hrát nějakou postavu a nebyl tam jenom, že dohlížel na bezpečnost nebo něco, tak měl vždycky nějaký kostým, aby bylo jasné, kdo co v té hře hraje za roli.

Děti a historická témata

Jaký si myslíš, že měly ty scénky a třeba ta nástěnka, ty kostýmy a nějaká další výzdoba vliv na vžívání dětí do příběhu? Myslíš, že byly nějak trošku přenesené do toho komunistického Československa celou tu dobu, že se jim to vybavovalo i mimo ty etapové hry, nebo spíš myslíš, že ten příběh prožívaly jenom v těch hrách?

Myslím si, že hlavně v těch hrách, protože je tam právě vtáhne ta počáteční scénka a my mezi těmi etapami máme hodně jiného programu. Všimla jsem si, že samozřejmě některé ty děti, když je to zaujalo, žily tím celý ten tábor a bavily se o tom i mimo a tak. Ale nemyslím si, že to tak bylo u všech a není to úplně náš cíl, aby se ten tábor úplně celý nesl v duchu třeba těch komunistů nebo v duchu té celotáborové hry. Je to jenom část toho tábora a pak jsou tam další aktivity, které chceme, aby s tím vůbec nesouvisely. Takže si myslím, že hodně záleží na tom, jak to zrovna které dítě mělo, jak ho to téma zaujalo zrovna.

Jak moc myslíš, že bylo potřeba dětem nějak přibližovat tu dobu ještě skrz nějaký další materiál? Mluvily jsme o tom, že se občas doptávaly na nějaké věci, vnímali jste třeba nějak, že se v těch informacích topí, takže je to potřeba nějak uceleně shrnout nebo jim to třeba nějak sepsat na tu nástěnku nebo něco takového?

Jo, určitě. Měli jsme velký pocit, že se v tom topí, protože část těch dětí to vlastně ještě vůbec v dějepise neprobírala a část špatně, nebo, myslím si, že výuka dějepisu u nás na školách je fakt žalostná. Takže my jsme do toho i šli s tím, že oni prostě nebudou asi vědět nic moc. Proto tam taky byla ta nástěnka, že tam to bylo ucelené a kdo prostě věděl, že se topí, a měl o to zájem, mohl si to přečíst. A zároveň jsme se o tom s nimi právě bavili a vysvětlovali jim i ty základy, ale to zároveň my děláme i běžně v naší činnosti. Když si plní třeba skautské stezky, nebo i v jiných našich programech se zabýváme hodně historií. Náš cíl nebylo úplně to dát do té celotáborové hry vyloženě, ale prostě i mimo, třeba během plnění stezek, jsme o těch stejných událostech mluvili, a tím jim i přiblížili tu celotáborovou hru. No ale mám velký pocit, že se v té historii topily. Ale zase jsme z toho nechtěli udělat tu školu. Takže nějaká ucelená přednáška o tom, jak to teda bylo, neproběhla. Bylo to spíš pro ty, kteří o to mají aspoň trošku zájem, tak jim jsme to někdy řekli.

Jak myslíš, z nějakého vašeho pohledu vedoucích, že to téma ty děti vůbec vnímaly? Jestli se jim líbilo, nelíbilo? Jak se v tom cítily? Kromě toho teda, že se třeba topily v té historii.

Myslím, že to velmi záleželo na věku a povaze a tak, že obecně jsme na to měli velmi dobré ohlasy, že se to líbilo. Část to prožívala, myslím si, spíš prostě jako adrenalin, zábavu, ale část hlavně těch starších dětí v tom viděla nějaký hlubší význam toho, že to, na co my si tady teď hrajeme, opravdu před

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

sedmdesáti lety prožívali jejich babičky, rodiče. Takže to mělo určitě i takovýchle hlubší přesah pro někoho, ale rozhodně ne pro každého.

Předpokládám, obzvlášť takhle, když máte to téma těch moderních dějin, že se tam narazí na nějaká konfliktnější témata. A myslím si, že by mezi to mohla patřit i různost interpretací té doby, nějaké její černobílé vnímání. Jak jste pracovali s tímhle?

No moc jsme s tím nepracovali, podle mě. Myslím, že jsme to udělali právě hodně černobíle, protože jsme hodně zjednodušovali kvůli tomu, aby se to dalo udělat hrou, aby to pochopily děti. Takže si myslím, že jsme to dělali hodně černobíle a rozdělili to na dobro a zlo, aby to pro ně bylo jednodušší. Jako vedoucí, co jsme to připravovali, jsme si uvědomovali, že to není ono a že to černobíle nikdy nebylo, ale vyloženě do těch her a předat tohle těm dětem si myslím, že se nám nepovedlo, a ani jsme se o to nesnažili, protože jsme nevěděli, jak na to, a báli jsme se, že to bude moc složité a nepochopitelné.

Takže tam vlastně byly dvě strany, že ti zlí byli ti komunisti, ti estébáci nebo třeba ta Veřejná bezpečnost. A ti dobří byly ty rodiny a ti, co jakoby prožívali tu dobu.

Ano, přesně tak.

Takže vlastně ale dobří nebyli jenom nějakí hrdinové typu Mašíni, ale dobří byli ti obyčejní lidé, co tam žili?

Jo. Myslím si, že jsme tam měli vlastně část jedné etapy, která byla o udávání mezi sebou. Že jsme tam zařadili, že vlastně někdo z té rodiny měl možnost udat druhou, ne vlastně, ty rodiny se mohly udávat mezi sebou a měly za to získat nějaký peníze. Ale vlastně jsme to taky pak tak černobíle uzavřeli tím, že vlastně nakonec žádné nedostaly. Takže jsme to vlastně taky udělali trošku tak, že to udavačství bylo vlastně špatné, nad čímž se dá polemizovat, že? Ale vlastně ano, jednu takovouhle věc, kdy vlastně ten dobrý se stal najednou špatným, jsme tam zařadili, ale furt tak jako hodně zjednodušeně no.

Vyskytl se tam třeba někdy nějaký konflikt v tom, že tam třeba bylo nějaké dítě, jehož nějaký příbuzný byl komunist, a takže by mělo potřebu to s vámi nějak řešit?

To nenastalo. Asi jsme s tím ani napřed nepočítali, nějak jsme tohle neřešili, že by to mohlo nastat. Naštěstí nenastalo.

Já bych se ještě zastavila u té etapy, co se odehrávala v Jáchymově. Mně už o tom před těma šesti lety vyprávěla Anička Arnotová, když přijela z tábora, že to byl na jednu stranu velký zážitek, a na druhou stranu, že to bylo hrozně náročné. Tak jestli bys to mohla nějak shrnout a nějak reflektovat i třeba to, k čemu jste došli potom v těch reflexích zrovna po téhle etapě?

My jsme se tam tu etapu rozhodli zařadit, ale vlastně jsme původně nepočítali s tím, že bude tak náročná psychicky. Že jsme na to nebyli úplně připravení, a nakonec z toho byl opravdu takový psychologický experiment, kdy se z vedoucích teda stali bachaři, z dětí se staly vězni a dělaly tam opravdu náročný program ve špatných podmínkách. My jsme pak tady ty etapy dělali ještě mnohokrát, protože se nám to zalíbilo. Pak jsme na ně ale byli už mnohem lépe připravení. Měli jsme vytvořený tým lidí, kteří byli mimo tu hru a v případě, že by se tam dělo něco už přes čáru, tak do toho zasahovali. Ale zrovna tady s tou to tak úplně nebylo. Potom jsme reflektovali spíš pocity těch dětí i vedoucích, protože i pro vedoucí to byl velmi náročný, protože šikanovat děti, které máme rádi, se nám taky úplně psychicky nelíbilo. Co se týče té historie, to jsme vlastně nereflektovali tolik, jenom jsme řekli: „Tak a vy jste si teď jako zažili jeden půl den něčeho, co je mnohem, mnohem, mnohem míň náročný a těžké než to, co ti lidi prožívali desetiletí třeba.“ Takže ta reflexe byla hlavně pro naši psychickou pohodu,

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

úplně mimo tu hru, abychom prostě věděli, že z toho nikdo nemá žádnou psychickou újmu. A pak to navázání na ten historický kontext, tam žádná extra reflexe úplně neproběhla, úplně jsme to k tomu nevztahovali, jen tak velmi jednoduše, že „zhruba takhle si můžete představit, že to třeba vypadalo.“

Vzpomínáš si, jak o tom ty děti mluvily na té reflexi z hlediska té své psychiky? My jsme třeba na táboře měli téma Wintonovy děti a měli jsme tam pogrom a vím, že na jednom běhu se řešilo, že to bylo moc a že se tam dvě děti rozbrečely, a tak se potom muselo v té nějaké atmosféře předválečného a válečného Československa ubírat, aby to nějak fungovalo. Vzpomeneš si na něco z tohohle, jak to ty děti vnímaly?

No bylo to velmi různé. Část dětí se do toho vlastně moc nevžila a vnímala to akorát jako nějakou šikanu vedoucích. Ale část dětí to prožívala. Uvědomovala si, podle mě, už v průběhu, že to, co se tady teď děje, se prostě dělo a v mnohem, mnohem horších měřítkách. A byl to pro ně velký výstup z komfortní zóny, takhle to hodně reflektovaly, že spoustu z nich vlastně potom říkalo, že to bylo hrozné, ale že jsou velmi rády, že si to prožily a že to zvládly. Část z nich vlastně brečela už v průběhu, ale my jsme měli stop slovo, že jakmile to na ně bude moc, můžou říct stop a jedna vedoucí, která nebyla v té hře, je odvedla pryč a už se do té hry nevrátily. Takže část z nich tohle využila, ale část ne. Ale pak říkaly, že právě hodně chtěly, ale že si to prostě chtěly prožít celé a že jsou rády, že to zvládly. A že teď zpětně jsou za to vděčné, ale v tu chvíli to byl velmi psychicky náročný. To je tak nějak, co si pamatuju z té zpětné vazby od pár z nich.

Edukační potenciál

Ted' bych se posunula k sekci, co se věnuje hodně už nějakému edukačním potenciálu těch her. Na začátek bych se zeptala, jaký ty máš sama vztah k historii? Je podle tebe dějepis nebo historické vzdělávání důležité?

Myslím si, že je to velmi důležitý. Historii mám ráda, ale nějak dál ji nestuduju nebo tak. Nebo se jí asi nezabývám nějak víc do hloubky než nějak základně. Ale myslím si, že je velmi důležité historii znát a učit se z ní.

Takže myslíš, že je důležité ji znát, abychom se z ní mohli poučit?

Ano, přesně.

Když jste připravovali tu celotáborovou hru, asi jste teda nějakým způsobem mysleli na to, že by mohla dětem předat nějaká základní fakta, co se vážou k té době. Takže vlastně nějaký ten potenciál v tom dějepise a touhle formou děti vzdělat tam byl. Myslíš, že se ho podařilo naplnit nějak?

Jo, myslím si, že základně ano.

A myslíš, že bylo důležitější to, aby se jim nějaká ta data předala, nebo spíš to, aby se v nich skrz tu celotáborovou hru budoval nějaký vztah k dějepisu a aby si třeba spíš po táboře na základě toho našli něco ještě k té době, nebo něco takového?

Spíš vzbudit ten zájem, dát jim nějaký základní přehled, základní prožitek a vzbudit v nich zájem se vzdělávat dál.

V současnosti se prosazuje v dějepisné vzdělávání model badatelské výuky a toho, že se snažíme u těch dětí spíš rozvíjet historickou gramotnost, aby se na základě toho, že si na ty informace nějak přijdou samy, naučily vyhledávat v dějinách příčiny a důsledky a hledat to, co v dějinách trvá, a pak identifikovat body obrátů a co je způsobuje, zaujímat dobové perspektivy, umět se vžít do postav,

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

do těch historických aktérů a vnímat nějaký vztah k minulosti. Myslíš si, že u téhle celotáborové hry nebo i u těch dalších nějaký potenciál u dětí rozvíjet i tohle byl?

Myslím, že to nebyl náš záměr, že jsme tady tím stylem výuky nebyl nikdo políbený, takže jsme to do toho vyloženě neimplementovali, ale myslím si, že už jenom to, že je to hrou, v nich může vlastně vyvolávat třeba to vžívání se do těch postav nebo do těch událostí. Je tam snaha o to, aby si to prožily, spíš než aby se jenom učily o tom, jak to bylo. Takže to si myslím, že se tam určitě vyskytovalo, ale asi to nebyl vyloženě cíl. Nedávali jsme to tam s tím, že je to nový způsob, jak učit historii, to asi ne. Spíš tak omylem.

Myslíš si, že to, co jste o té době předali těm dětem, že ten obrázek, který děti o té době nebo o těch událostech získaly, je v pořádku? Že jste předali to, co jste chtěli?

Myslím si, že jo. Myslím si, že ne všem, ale že to ani nejde v takovém počtu. Ale myslím si, většinu dětí jsme doručili to, co jsme chtěli.

Taky jsme se toho trochu v některých momentech už dotkly, ale jestli ještě shrneš, jestli je tam něco, co vnímáš jako problematické v tom, co jste dětem předali?

O něčem jsme se už bavily, někdy jsme se úplně přesně nedrželi té historie, to je problematické. A předávali jsme myslím velmi subjektivní postoj k historii. To, jak jsme to vnímali my, jako ten úzký okruh vedoucích, kteří to tvoří, takový obrázek jsme jim předávali. Což si myslím zpětně, že taky mohlo být problematické. No a taky vlastně jsme jim předávali jenom části, jenom útržky té doby, protože jsme nemohli z časových důvodů předat všechno, takže možná v některých chvílích to byl neucelený obrázek, což mohlo ovlivnit jejich pohled na historii.

Myslíš si, že může být vzdělávání v oblasti historie skrz ty celotáborové hry produktivnější než třeba hodiny dějepisu? Že má potenciál ta celotáborová hra předat dětem víc, než by se dozvěděly ve škole?

Myslím si, že jedno nejde bez druhého. Že se tady tou hravou formou nedá předat úplně všechno a myslím si, že by to měl být doplněk k tomu, co se naučí v hodinách dějepisu. A ne to hlavní předávání historie. Zároveň si myslím, že principy toho, jak se předává historie během těch her by se daly implementovat do normální hodin dějepisu.

A myslíš, jak jsme se tady bavily o té historické gramotnosti, že v tomto je třeba potenciál celotáborové hry větší? Nebo myslíš, že v té škole je to nějakým způsobem lepší? Že je to ucelenější?

No dost asi záleží na hodině dějepisu, ale já si myslím, že v mých hodinách dějepisu to bylo ucelenější a určitě jsem se tam toho naučila víc než z celotáborových her. Ale já jsem měla velmi dobré hodiny dějepisu a taky částečně hrou dělané, takže to asi teď velmi ovlivňuje moji odpověď. Já si myslím, že škola hrou nebo výuka hrou je mnohem lepší a dá toho mnohem víc. Nebo výuka zážitkem, nemusí to být ani hrou, ale zážitkem rozhodně předá víc než běžná hodina dějepisu ve škole tak, jak si ji asi představí většina lidí. Takže si myslím, že určitě má mnohem větší potenciál.

Možná, a teď ti nechci vkládat slova do úst, ale že ta celotáborová hra asi bude mít větší potenciál vybudovat v dětech vztah k tomu tématu, vztah k té době a vůbec vztah k historii než ten školní dějepis?

Ano, ano, určitě.

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

Já-tvůrce a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry

Změnilo se nějak tvoje vnímání toho tématu před celotáborovou hrou a po ní? Měla jsi třeba na začátku sama udělaný nějaký obrázek o té době, o tom tématu a pak se to třeba nějak změnilo skrz ten tábor?

Myslím si, že se mi nezměnil úplně ten hlavní celkový obraz. Spíš jsem se sama dozvěděla mnohem víc informací a připomněla jsem si to a víc jsem se tím zabývala dopodrobna než předtím. Což určitě ve finále změnilo ten obraz o té době, protože jsem se o tom víc dozvěděla, naučila.

A naučila ses sama na tom tématu něco? Dalo ti to něco? Dokázala bys říct i třeba konkrétně co?

Dalo, hodně. Hlavně asi konkrétní příběhy některých lidí, protože jsem neznala třeba dopodrobna příběhy některých osobností. A protože jsme tam ty osobnosti chtěli ztvárnit, tak jsem se o nich dozvěděla víc, než jsem věděla předtím. Tak v tom asi hlavně.

Třeba to, jak jste tam měli ty Plastiky nebo něco takového?

Jo, třeba. Nebo i ty komunisty, třeba Gottwalda. Já jsem vždycky tak jako věděla, kdo je Gottwald, ale vyloženě celý jeho životní příběh jsem asi předtím neznala. Anebo i spíš z té druhé světové války než z těch komunistů. Tam jsme se hodně v jedné části zabývali skautskými hrdiny za druhé světové války, tak u těch jsem třeba neznala ani ta jména a vyloženě jsem před tím pátrala po nějakých skautských hrdinech a naučila jsem se pak i ten jejich příběh.

Hodnotíš zpětně zařazení toho historického tématu jako úspěšné?

Ano. Zpětně bych to třeba zpracovala nějak jinak, podrobněji, asi bych tomu věnovala víc času, ale tak takhle na svoje výtvoře zpětně asi koukají všichni, že by to šlo udělat líp, ale v tu dobu na to nebyly prostředky. Ale myslím si, že na to, jaké jsme prostředky měli a kolik jsme měli času a možností, tak to byl úspěch.

Jaké výhody nebo nevýhody si myslíš, že s sebou ta historická témata obecně nesou? Co myslíš, že je dobré, a co je špatné pro vás jako pro vedoucí?

Výhodou je určitě to, že je jasně daná nějaká linka těch událostí. A že si to nemusíme úplně vymýšlet nebo ani nemůžeme vymýšlet, takže je vždycky čeho se držet. Je k tomu spousta materiálů, což je velká výhoda. Nevýhodou může být v podstatě to stejné, že vlastně je to dané a musí se na to napasovat ta hra. A to je občas problém, že nejde napasovat hra přesně na tu událost, abychom ji předali přesně tak, jak se reálně stala. Takže to je nevýhoda. A taky je nevýhoda v tom, že je náročné předat to dobře, protože je důležité předat to dobře, předat to nezměněné, a to je v nějakých situacích obtížné.

Myslíš, že se třeba líp vžívalo dětem takhle do té bližší minulosti, do té doby komunistického Československa, než to třeba bylo možná i v tom Protektorátu? Nebo můžeme mluvit i o těch pirátech, o nějakém tom osmnáctém, devatenáctém století.

Já si myslím, že těm dětem je to jedno, protože se vyžívají do všeho mnohem jednodušeji. Spíš tam vnímám, že pro nás jako pro vedoucí bylo jednodušší se vžít tady do těch nedávných událostí, ve kterých jsme vzdělanější a které nás zajímají víc než třeba ta dávnější historie. Ale u těch dětí mi přišlo, že možná ty starší... Ty starší asi určitě, ty nám to dávaly vlastně i ve zpětné vazbě, že je to bavilo a zajímalo víc než ta dávná historie nebo ta vymyšlená témata. Ale bylo to jenom u těch starších. U těch dětí mi přišlo, že to bylo tak nastejno.

Předpokládám, že ty máš teda zkušenost s tvorbou celotáborové hry s tématem i z jiných oblastí, ne jen z té historie. Dokázala bys říct, s čím se ti pracovalo líp? Jestli s historickým tématem, nebo něčím třeba podle filmu a podobně?

Rozhovor s Justýnou Bazikovou, tvůrkyní celotáborových her pro tábory střediska Stopaři, Praha 13. 5. 2024.

Mně se asi pracovalo líp s historickými tématy, protože mě to víc bavilo a cítila jsem v tom nějaký hlubší smysl. Myslím si, že postavit to na filmu je jednodušší, ale víc mě bavila ta historie.

Myslíš si, že to téma nebo tu celotáborovou hru u vás ovlivňuje jednak délka toho tábora a jednak věk dětí?

No určitě. Tím, že je to poměrně dlouhý tábor, je ta celotáborová hra samotná dlouhá a zpracuje se tam víc témat. Zároveň tím, že máme starší děti, od těch jedenácti zhruba do patnácti let (šestá až devátá třída), tak ten jejich věk taky velmi ovlivňuje tu celotáborovou hru. I to, jak ji připravujeme, snažíme se cílit právě na to, že už jsou někteří skoro dospělí, tak aby to bylo přínosné i pro ně. Takže to si myslím, jsou důležité aspekty, že to máme dlouhé a že jsou starší.

A jsou to vlastně takhle kluci i holky, Miriklo i Bronco dohromady.

Jo, je to dohromady vždycky, holky i kluci.

Ještě jedna věc mě napadla. Já jsem koukala, že jste jako středisko sponzorovaní Prahou a MŠMT, nevím, jestli tam jsou ještě nějakí další sponzoři. A možná je to úplně mimo otázka, ale myslíš si, že to má na tu celotáborovou hru taky nějaký vliv? To, že vás někdo takhle sponzoruje?

Vůbec, myslím, že absolutně ne.

A asi teda ani to, že rodiče platí nějaký příspěvek, že byste se snažili, aby to těm rodičům nějakým způsobem vyhovovalo?

No taky ne, to ne. To nebereme vůbec v potaz.

Nenapadá tě něco, co bys chtěla říct? Na co jsem se nezeptala? Na co bych se měla ptát?

Nenapadá. Myslím, že to bylo vyčerpávající docela. Už jsem vydala všechny své vědomosti.

Výrobní proces

Jak váš tábor funguje? Na jakých principech je založen? Kdo ho spravuje? Kdo jej sponzoruje?

M: Tak šéfovou našeho spolku MaMMacentrum je Martina Voláková, dlouho však fungoval bez IČA. A tábory vznikly tak, že je pořádalo pár rodičů pro děti, a z nich se pak staly normální tábory. My jsme první skupina vedoucích, co dělala tábor už oficiálně. Máme 2–3 stanové tábory a 2–3 příměstské a sportovní soustředění. Původně se tábory dělaly v chalupě, teď už jsme na louce. Na táboře funguje vždy hlavní vedoucí, což jsem byla já, a programový vedoucí, což byl Vojta, kuchař a jeho pomocník, pak 4–5 vedoucích, zdravotník, technická výpomoc a fotograf. Programový vedoucí dává dohromady hlavní kostru celotáborové hry a příběh a jde nám hlavně o její zábavnost. Scénky se moc nedělají, do příběhu her uvádíme děti spíš slovně a snažíme se právě hry hodně promýšlet.

V: *No a začínalo se na klasickém schématu her, kde se sbírají body, kdo jich má nejvíc, vyhrává. Ale asi před čtyřmi roky jsme rozvolnili program na dopoledne, máme seznam aktivit, ze kterých si můžou děti vybrat, jeden úkol ale musí udělat všichni. Odpoledne je pak společné, hrají se družinkové hry. A večerní program bývá dobrovolný, často je formou ohně.*

M: Míváme totiž na konci táborů zpětnou vazbu a z ní nám vychází, že to tak dětem víc vyhovuje, že si můžou vybrat. Navíc nám i ty děti jsou už starší, tak jim tak dáváme větší možnost volby.

V: *No a na tábory nám jezdí děti ve věku 7–15 let, ti starší, 15–20 let, se už podílí na chystání tábora a vedou družinky. Program netvoří, ale můžou se k němu vyjadřovat. Na programu pracuje hlavně programový vedoucí, s ostatními vedoucími pak má jednu až dvě schůzky. On má na starosti děti, průběh a chod tábora, zdravotník a hlavní vedoucí jsou spíš organizační. Během večere pak bývají porady, vedoucí nám na nich většinou dávají vědět, co se s dětmi děje.*

M: A k těm táborovým principům, náš tábor nikdy nefungoval režimově skautsky, ale skaut je pro nás hodnota. A tak k těm principům patří nějaký vztah k přírodě a respekt k sobě navzájem. Snažíme se klást důraz na zodpovědnost v rámci jednotlivce a o nějakou otevřenější výchovu, pořádáme i teambuldingy. A důležitý je pro nás taky enviromentalismus, řešíme s dětmi třídění odpadu a co proč a jak v přírodě funguje. A taky se je snažíme učit první pomoci.

Jak probíhal výběr toho tématu?

Já si myslím, že to téma asi tak nějak vzešlo z toho, že v té době jsme to ještě hodně řešili vlastně s tím předešlým vedením a myslím si, že ta antika bylo téma, které jsme už dlouho měli v hlavách, někdo z té skupiny to chtěl uskutečnit a u nás to vyšlo, že jsme jej vlastně zabrali.

Já na to mám vzpomínku, že jsem v nějakých dvanácti, třinácti letech byla na ozdravném pobytu a ten byl právě na téma antika, bylo to asi na tři týdny a bylo to nádherné s těmi prostěradly. A to téma vlastně bylo tak jednoduché a líbivé, že jsme si říkali, že pokud jít do prvního tábora, tak s nějakou takovouhle jednodušší tematikou, která jde hodně dobře rozvést a je na ni velké množství materiálu, z kterých si můžeme vybírat. A nechtěli jsme to úplně dělat nějak tak, že se tady budeme bavit s bohy a pak je naštveme, ale hledali jsme trošku složitější příběh, což se nám povedlo.

Vnímali jste to téma jako historické?

Myslím si, že v té době ještě úplně ne. Myslím si, že spíš to bylo tak, protože ten tábor byl pro menší děti 6 až 12, takže jsme na to úplně netlačili, spíš jsme to dělali takové pohádkovější, aby to pro ně bylo zajímavé.

No já si myslím, že se nám tam líbila ta mytologie, která byla pestrá, co se týče těch příběhů. A říkali jsme si, že vlastně tím, že děti mají rády pohádky, i když tyhle byly občas krvelačné, takže z toho máme hodně co čerpat a že vlastně to bude příjemné, vytáhnout takovéhle téma.

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

My jsme vlastně tu historii tady moc nezapojili, tu jsme začali řešit až později. Teď ten poslední tábor, ten Divoký západ, ten už byl hodně na tohle směřovaný a s postupem času jsme to tam tlačili čím dál tím víc.

Tady to spíš bylo o těch postavách, než že bychom řešili, kdy se to odehrávalo. A historicky, řešili jsme tu spíš tu mytologii.

Mytologii jsme řešili skutečnou, v rámci her. Ty hry byly tematicky, to bylo všechno, aby to sedělo do rámce té antiky a no asi tak. Víc nic moc. Já si nejsem jistý, jak moc byl tady ten příběh rámcový. Myslím si, že to byl ještě ročník, kdy jsme měli jenom, že se vyloženě hrály hry, sbíraly se body a na konci vyhrála ta skupina, která měla těch bodů nejvíc. A co bylo jako zajímavé, my jsme každý den toho tábora zasvětili jinému z těch bohů a podle toho byly tematicky založené ty hry. Každý vedoucí družinky byl jeden z těch antických bohů a vždycky ten den patřil jemu. A myslím si, že tenkrát si na ten den ti vedoucí připravovali nějaké svoje aktivity.

Jednu aktivitu si podle mě měli připravit, a zbytek jsme dělali my. A teď koukám na úvodní večer, dělali jsme pro děti scénku, abychom je vtáhli do té antické mytologie. Každý z těch vedoucích se představil a říkal něco o sobě. My dva s Vojtou jako Zeus a Héra jsme vyprávěli příběh o Jasonovi a argonautech a pak jsme vyprávěli o králi Aiétovi a vztáhli jsme to celé na zlaté rouno. S tím, že jsme jim popisovali, že zlaté rouno je kůže z toho zlatého berana a že má nějaký ten význam, že je důležité a že jim ho někdo myslím ukradl. A oni museli přijít na to, kdo to byl, a vlastně se setkali s tím Aiétém, nebo něco takového tam bylo. „To zlaté rouno tady na táboře reálně existuje, ale má ho ve své moci Aiétés“ a děti měly za úkol vrátit ho té bohyni Nefelé. Akorát to bylo vlastně jediné, kdy jsme s nimi řešili ten příběh, ten první večer, jestli si dobře vzpomínám. A pak už oni vlastně jenom sbírali body a poslední den našli vlastně v rámci té závěrečné hry, která byla něco jako pokladovka, to rouno a našli svoje vedoucí, bylo to o tom, že se jim vedoucí ztratili, protože je ten zlý král unesl. A tím to bylo vyřešeno, měli rouno, pak byla hostina, všichni slavili s bohy. Bylo to víc o tom, že hrály hry, než že bychom se zabývali tou mytologií.

A na čem se to zpracování tématu zakládalo? Jde tam najít nějaké prameny, ze kterých jste vycházeli, nebo to bylo spíš z toho, co jste o té mytologii věděli?

Těžko říct. Myslím, že jsme asi vycházeli z nějaké hotové etapovky z Mravence nebo tak nějak. A dělali jsme to jako vždycky. Založili jsme to na té etapovce. No ale potom vlastně časem, jak si na to člověk nalepuje ty vlastní hry, tak ve výsledku je to vždycky něco jiného.

S tím, že jsme asi spíš dohledávali, když jsme tam chtěli zapojit třeba Héraklés, tak jsme si dohledávali víc, o čem to bylo, abychom jim řekli, proč vlastně měl ty úkoly, proč oni to jdou teď dělat a spíš k té hře jsme si vždycky trochu zjistili, abychom je uvedli do toho děje. Ale nebylo to tak, že bychom měli jednu knížku, že jediné, u čeho jsme měli jednu knížku, byla ta etapovka právě o tom zlatém rounu, kterou zpracovali na tom Mravenci, a zbytek jsme si dohledávali podle potřeby, většinou z internetu.

Řekli byste, že to téma bylo obecně nějak podnětné pro tvorbu originálních her? Nebo jste šli spíš po těch osvědčených schématech?

Spíš to téma už je tak zprofanované, že těžko tam vymýšlet něco vlastního. Za mě obecně tahle témata, která jsou obecná, středověk, antika, vlastně i ten Divoký západ, tam těch materiálů existuje takové množství, že pokud člověk vyloženě nechce udělat něco vlastního, tak víceméně nemusí nic vymýšlet, může ten tábor poskládat z těch věcí, co už existují.

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

Idea tábora a historické téma

Řekli byste, že na utváření toho tématu nebo na jeho výslednou podobu i podobu té celotáborové hry měly vliv ty principy, ze kterých váš tábor vychází? Dá se to tam nějak identifikovat?

V té době si myslím, že ještě úplně ne.

Tady si myslím, že ne. My jsme šli do jistoty, hodně jsme přebírali a myslím si, že ne. Naopak u toho dobývání Divokého západu, které vlastně bylo taky historické, tam jsme ty naše principy hodně probírali.

A řekli byste, že na ten příběh měly vliv nějaké současné společenské nebo kulturní tendence? Třeba to, že tam byly nějaké silné ženské hrdinky? Nebo se tam právě probírala nějaká sociální a klimatická témata?

Ne.

A u těch pozdějších to má třeba vliv? Třeba u toho Divokého západu?

Myslím si, že časem, tím kde pracuje Míša, jsme trochu tíhli k ekologii a v té envi stránce a jinak tady ta aktuální témata.

Ono záleží, jak přesně to asi myslíš, protože já si myslím, že je to moc obecné.

Nikdy jsme to tam asi netlačili vyloženě.

Protože nějaké psychologické věci jsme tam s dětma řešili. Řešili jsme s nimi třeba i tak jako podprahově sebepoškozování. A když byl covid, tak ten nás hodně ovlivnil, protože ty děti vlastně i když přijely na tábor, nevěděly, jestli tam budou moct zůstat, protože se musely testovat. To byla antika a to bylo i rok potom hodně takový nejistý. A občas vlastně při těch předchozích táborech, jsme i řešili to, že jsme měli míň chlapů a když jsme obsazovali ty hlavní role, tak třeba tam byla ženská jako hlavní role, že to nebylo, že by tam byl jako hlavní ten král. U tématu Za krále svého a královnu svou, tak tam byla hlavně ta královna Alžběta. Už si přesně nevzpomínám, ale bylo to mířené na dobývání z hlediska Velký Británie a tak, takže tam hrála roli spíš ta ženská.

Bylo to většinou motivované prostě čistě tou praktickou stránkou. To, že my jsme potřebovali, aby tenhle člověk byla ta hlavní role.

Historicita a autenticita

Zobrazení historického tématu v rámci tábora

Ten příběh byl teda dětem přednesen tou úvodní scénkou a potom byl shrnován vždycky nějak před těmi jednotlivými hrami jenom slovně?

Jo, scénka byla jenom ten první den a pak už jsme neměli scénky. Akorát děti měly scénku. Nevím, jestli to k tomu patří, ale měly za úkol připravit si divadlo. A to divadlo bylo z toho Survivoru, jestli si vzpomínám správně.

Ne, to byl jiný rok.

Já myslím, že jsem na to koukala v tom materiálu, co jsi mi posílala, že tam měl každý nějakého boha nebo nějakou postavu, a to bylo téma té jejich scénky.

Jo, tak to si připravovali sami divadelní představení. Oni si to připravovali společně s vedoucími a ostatní tam byli v tom divadelním prostředí a kvůli tomu jsme to zvolili, protože to byl zase jiný druh té hry a přišlo nám to asi nejbliž, že mohli pochopit, jak to vůbec fungovalo v rámci té doby vlastně. Já si myslím, že my jsme ani tolik tu antiku nezamýšleli jako příběhovou, ale vzhledem k těm hrám, které jsme zvolili, tak aniž bychom to věděli podle mě v té době, dostávali jsme do nich docela velké množství informací a pochopení pro tu dobu, kterou oni vlastně nezažili, nikdo z nás jí nezažil, ale představujeme si, že to

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

asi takhle probíhalo a snažili jsme se jim ukázat vlastně tu mytologii z hlediska těch her, když to na to šlo napasovat. A co si z toho odnesly, to nevíme.

Používala se nějaká výzdoba? Měli jste to tábořiště nějak tematicky vyzdobené?

Snažíme se o to každý rok. Když to bylo ještě na Hroznatíně na chaloupce, tak tam to bývalo velkolepé, ta výzdoba. Naši zručnější vedoucí kreslili obrázky bohů a psali k nim nějaké příběhy, na což byla navázaná třeba i nějaká hra, že děti z toho zjišťovaly informace. U Harryho Pottera měli různé příšerky a pracovali s tím a když to šlo, malovaly se i vlajky, které měly buď jako týmy, nebo byly jako výzdoba. Ale jinak jsme tam občas mívali i předměty, které se té problematice týkaly. Z hlediska antiky přemýšlím... Spíš asi u kostýmů. Na kostýmy jsme dbali každý rok, to je naše priorita, a i ty děti většinou mívaly kostým. Pak jsme to zvolnili, ale snažíme se, aby alespoň jeden kostým měl každý. Že je nenutíme v tom být celou dobu, ale aby měly ten slavnostní kostým na zahájení a na ukončení tábora, popřípadě na nějaké další akce, jako je třeba závěrečná grilovačka, kterou jsme taky drželi poslední roky skoro pořád, taková závěrečná hostina poslední den před odjezdem, a tam chodili právě v těch kostýmech a my jsme měli různé, nevím co všechno.

Řekli byste, že byla tahle výzdoba, nějaké ty historické kulisy, funkční? Že to dokázalo nějak ty děti přenést do té doby starověkého Řecka?

Asi v nějakém ohledu jo.

My jsme tam vlastně dělali i ty schody, kdy oni vlastně měli takové posezení, že byli opravdu v tom amfiteátru. Přemýšlím. Myslím, že jsme tam měli i vázy v té době. A to ovčí rouno jsme tam měli. A vždycky jsme se jim snažili vyrábět i na ty hry. Třeba právě na toho Herkula si pamatuju, že jsme jim dělali ty tři zlatá jablka a tak, takže nějaká výzdoba v táboře taková střídma byla. Tím, jak tam pak všichni chodili v těch kostýmech, tak to dostalo takové kouzlo.

Předpokládám, že jak jste tvořili tu etapovku z toho, co měli ti Mravenci, bylo to nějak založené na těch příbězích té mytologie, ale potom jste si to upravovali k tomu svému táboru. A ta scénka se snažila nějak jednat těmi kostýmy a nebo třeba i nějakými atributy být historicky nebo příběhově přesná?

Já si myslím, že to bylo přesně podle toho, že i ti vedoucí představovali ty bohy, říkali, jací jsou. Každý vlastně z těch pracovníků, i kuchař, měli toho svého boha, že tam byl Dionýsos jako bůh vína. Pak já jsem měla jako Héra, to nevím, to nebylo úplně žezlo, ale obří hůl a nahoře byl lotus. Vojta měl jako Zeus blesk. Takže i ty atributy jsme tam dávali. Áres tam měl normálně bojovou přilbu. Jeho den byl zaměřený právě na ten boj a hodně těm dětem vysvětloval, že to je to jeho. A měli jsme tam i Poseidona, takže jsme s dětma šli k vodě a tak. A zapojovali jsme tam do toho trošku i rodinné vztahy, i když tam to bylo docela těžké.

Děti a historická témata

Řekli byste, že děti prožívaly ten příběh spíš jenom při těch hrách, nebo i v nějakých dalších aktivitách nebo volném čase?

Tady spíš asi při těch hrách. Ono hodně záleží, co je to celkově za to téma a čím vzdálenější je podle mě té dnešní době, tím je to horší v tomhle.

Oproti Divokému západu, který podle mě prožívali i ve svém volném čase, tohle bylo takové pro ně těžko představitelné.

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

Bylo potřeba dětem tu dobu i v souvislosti s tímhle přibližovat pomocí nějakého dalšího materiálu, třeba nějakého společného povídání nebo nějakých textů?

Pouštěl se film, myslím. A měly tam rozmístěné po táboře ty texty s kresbami a na to byly napojené nějaké hry. Takže buďto si to přečetly samy od sebe, anebo to potom vlastně stejně musely přečíst kvůli těm hrám.

Některé děti tím žily. A vím, že i to, že musely vlastně pokreslit to prostěradlo a naučit se ho vázat, tak pochopily trošku i třeba ten styl oblékání, že pro některé bylo těžké chodit jenom v tom prostěradle, že si pod to braly oblečení, že si nedokázaly představit, že si tím zakryjí tělo.

Jak myslíte, že děti takovéhle historické náměty vnímají? Jestli je mají radši nebo je to spíš otravuje, protože je to nějakým způsobem naučné?

Já si myslím, že když je to téma podané zábavnou formou, tak je to pro ně něco jiného, než co znají z běžného života. A líbí se jim ten příběh, že vlastně hrát si na Ledové království nebo na pokemony můžou kdekoliv. Ale přenést se do jiné doby, že to má takové své kouzlo. A my jsme vlastně vždycky většinu těch táborů měli takhle zaměřené a vždycky jsme se shodli, že to je lepší než jít do nějakého tématu, které by bylo jenom čistě o fantasy světě, které by nemělo nějaký historický podtext. Že vlastně to, co se i ti starší učili třeba v dějepise, tak pak něco věděli a propojilo se jim to s tím, co jsme s nimi řešili. Stávalo se to hlavně u těch starších, že ti menší to takhle moc nevnímali.

Dokážete říct, jak se u vás pracuje s dětmi při nějakém konfliktnějším tématu? Tady asi nic takového nebylo, ale třeba v tom Divokém západě téma indiáni versus noví osadníci, nastalo tam něco takového?

Přemýšlím. Měli jsme tam indiány?

Myslím si, že jo. Myslím si, že to bylo stavěný tak, že když tam byly tady ty konfliktní věci, snažili jsme se to udělat tak, aby to vlastně v rámci té hry šlo vyřešit i nekonfliktně. Což nutno dodat, že ze zkušenosti je to většinou nenapadne. Ale když jsem vyráběl ty hry, vždycky jsem se snažil tam udělat tu nenásilnou cestu. Vyřešit to diplomaticky, ať už to bylo cokoliv.

Myslím si, že u těch tasku, co měli na tom dobývání, volily většinou agresivnější možnost, protože měly k dispozici nervky a vlastně bavilo je to, že to mají jako hru. Ale když už pak spolupracovaly, nebo hrály ne s námi, ale měly možnost zvolit si, jestli podrazí druhý tým, nebo se s nimi spojí, tak se nám stávalo, že spolupracovaly. Takže v konfliktu v rámci toho děje radši volily, že si chtěly užít tu střílečku, ale když jsme měli třeba Černobyl, tak když se měli rozhodnout, a to téma bylo opravdu dané „vy jste jeden tým, který chce tohle zneškodnit a vy jste druhý tým, který to naopak chce opravit a vy jste třetí tým, který to chce někam odnést“, tak došlo k tomu, že se zvolil kompromis. Takže jak u čeho, si myslím.

Pak ještě když už byly ty hry, kdy si mohly vybrat, jakou cestou to řešit, dost často jsme potom zkoušeli tam dát to, že když to vyřeší diplomaticky, tak vlastně ty výsledky pro ně z toho byly lepší.

A některým se to povedlo, ale většinu to nenapadlo. No a pak jsme to s nimi nějak řešili a překvapilo je vlastně, že tam ta možnost byla.

Probíhá tedy občas po těch hrách nějaká reflexe?

U toho Divokého západu neprobíhala po těch jednotlivých úkolech naschvál, protože hrály celých těch pět dní to samé a vlastně bychom jim tím pádem zkazili tu hru. Ale v rámci každého toho tábora byla na konci reflexe a jednou třeba za dva tři dny večer jsme si o tom povídali, večer u ohně právě každý dostal prostor mluvit a bavili jsme se o tom, co pro ně bylo náročnější, co je bavilo, co by třeba vynechaly, co jim naopak schází, abychom zjistili už během toho tábora, jestli tam jsou nějaké nedostatky, jestli nejsou moc unavení, jestli nejsou málo vyčerpáni a na závěr jsme dělali vždycky reflexi

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

her, které nás třeba zajímali, že jsme si jimi nebyli jistí, tak jsme jim je tam zdůraznili, zajímalo nás, jak to vidí. Řešili jsme s nimi třeba i délku toho tábora nebo to samotné téma, jak pro ně bylo lákavé. Ale vím určitě, že v rámci té antiky jsme to ještě nedělali, protože jsme nebyli dost zkušení, abychom věděli, jaký to má význam. Tam jsme si s nimi o tom jenom povídali.

Edukační potenciál

Tedy tady mám takovou sekci otázek na edukační potenciál té celotáborové hry. První otázka je, jaký je váš vztah k historii? Myslíte, že je dějepisné vzdělávání důležité?

Já si myslím, že jo. Ten vztah k historii je asi to nejvýraznější z nás, co jsme se do toho zapojovali. A čím víc jsem tam postupem času mohl tahle témata tlačit, ta fakta a vlastně to vzdělávání, tím za mě lepší. Myslím si, že s každým tím táborem tam toho bylo víc a víc.

My jsme měli rozdělené role, Vojta byl ten historik, já jsem byla ten přírodovědec.

Takže tak nějak no. Ale záleží, u té antiky tím, že to byl vlastně náš první tábor, který jsme vedli komplet, tak to byl rozjezd a pomalý. Takže my jsme nevěděli, nechtěli jsme v tom moc experimentovat, protože jsme vůbec netušili, co bude a co nebude fungovat, a hodně jsme sázeli na jistotu. Takže i vlastně když to srovnám už jenom s tím rokem potom, což bylo to Kdo přežije Tanzánii, tak to je nesrovnatelné. Tam ty roky potom už prostě byla ta hra fakt vymyšlená víceméně komplet a jediné, co jsme převzali, byly konkrétní hry. Ta antika byla taková rozjezdová.

Na zkoušku. Já bych to spíš srovnávala asi s tím Divokým západem, kde jsme to celé vymýšleli úplně a ten důraz na tu historii jsme kladli opravdu hodně. A na pochopení toho, proč teda objevujeme místa, která vlastně už jsou všechna v dnešním světě objevená. Oni vlastně byli posláni do toho, že jdou úplně na neznámé místo a musejí si nějakým způsobem zajistit stavební materiál, musejí se něčeho najít.

Tam to celé bylo o té kolonizaci západu Spojených států, kdy vlastně, myslím si, že to bylo po občanské válce, kdy schválili zákon o tom, že ti osadníci si mohli zabrat jakoukoliv půdu, pokud tam po pět let vydrželi existovat, tak byla jejich za dolar nebo za kolik. A celé to bylo na tohle napasované. Oni byli ti osadníci a byli v úplně neznámém prostředí a sbírali v okolí suroviny a tak nějak takhle přežívali.

Myslíte při přípravě těch celotáborových her na to, že to může dětem z té historie něco předat, něco zprostředkovat, že tam jsou i nějaké ty vzdělávací cíle?

Určitě jo. Ještě víc jsme to řešili u těch kratších akcí, u těch víkendových, protože tím, jak je to kratší, dá se tam dá daleko jednodušeji nacpat tady ten historický kontext.

To jsme měli mafii, takže to byla dvacátá léta, nebo kam jsme to zasadili. No a pak ten Černobyl, kde jsme jim zase přibližovali, co se teda stalo, jaká je ta problematika.

A to bylo teda posunuté do budoucnosti, hodně sci-fi. Ale vždycky tam byl základ na tom, že je tam nějaký kontext.

A myslíte, že je podle vás důležitější předat dětem nějaké znalosti, nebo u nich budovat vztah k dějepisu a historii?

Já si myslím, že ten hlavní cíl tady by asi mělo být podat jim ty znalosti nějakou zajímavější formou než z učebnice. A to, jestli si z toho odnesou nějaké konkrétní znalosti, to je vlastně vedlejší, protože pokud se v nich podníti to, že ta historie není jenom nudná, není to prostě jenom něco z knížek, je to něco hmatatelného. Snažili jsme se dost často dělat i různé výrobky, které nějak souvisí s tím tématem, že si opravdu můžou ty věci osahat. No a je to ta motivace hlavně.

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

Myslíte, že u tohoto tématu, ale i třeba u toho Divokého západu, sloužila ta historie k nějakému emocionálnímu prožitku nebo nějaké motivaci dětí tím, že chtěly vědět, co se stane dál? V současné výuce dějepisu je vlastně trend učit děti historicky myslet, učit je historické gramotnosti, což znamená, že se používá badatelská výuka a děti se mají naučit rozeznávat příčiny a důsledky, trvání a změnu v dějinách, zaujímat dobové perspektivy a hledat třeba i nějaký vztah k té minulosti. Myslíte, že tohle taky může ta celotáborová hra zprostředkovat?

Zaprvé jsem nevěděla, že to tak je. To mě hodně těší, protože to znám jenom z hlediska toho přírodopisu. Zadruhé si myslím, že kdybychom to věděli, tak to asi trochu můžeme postavit jinak, že to tam úplně v těch našich tématech nemáme takhle protlačené, že nám spíš jde o prožitek té doby a vyzkoušení si toho, jak se v té době asi žilo, co to pro ty lidi znamenalo, než úplně že by řešily příčiny a důsledky z hlediska nějaké té kontinuity, že to spíš řešily z hlediska toho aktuálního, co dělají. Takže když neměly stavební kámen, nebo když to vztáhnou na ten Divoký západ, tak to nebylo, že si ho můžou koupit, protože tam nebyli lidi, kteří by jim ho v té době prodali, ale musely si pro něj fakt dojít. A z hlediska té antiky? Napadá tě něco?

Taky nevím.

Ono to tam podle mě nemusí být oficiálně viditelné, ale že to tam je podprahově, že když si zkusí být v těch tógách, vyzkouší si tu dobovou perspektivu zaujímat, jak si žili lidé v té době. Nebo nějak vnímat třeba vliv velkých událostí na život toho jednotlivce, když se sleduje příběh jednoho člověka, co jede kolonizovat ten Divoký západ.

Já si myslím, že podprahově jo, ale cíleně jsme to tak nikdy nebrali.

Co podle vás ve skutečnosti ta celotáborová hra předala?

Jaký obrázek děti mohly o té době získat?

Já si myslím, že v rámci každého z těch táborů pro nás bylo důležité to, aby si vyzkoušely, jak se v té době žilo. Ať už jsme se snažili přizpůsobovat stravu, tak vlastně i ty aktivity jsme se snažili uzpůsobovat té době, že to nebylo úplně hozené stylem „pojďme si tady běhat na louce jen tak“, ale měly to s něčím spojené, s nějakým bojem o suroviny, nebo tak.

Myslíte, že je něčím problematické to, co jste dětem o té historii předali, ať už tady nebo v tom Divokém západu? Že tam byly nějaké třeba zkreslené informace nebo něco nehistorického?

U té antiky určitě.

Rodinné vztahy.

U antiky, tam to je asi dané celkově tím tématem, tam je jednoduché přejít z té historie do těch mýtů vlastně. A ono se to tam hodně prolíná. Takže tam si myslím, že jo, že tam to jde velmi jednoduše. A později jsme se snažili se tohle vyvarovat co nejvíc.

S každým dalším táborem je to lepší. Zkušenosti.

Myslíte, že může být vzdělávání v oblasti historie skrz ty celotáborové hry produktivnější než v hodinách dějepisu? Může jim dát víc, ať už třeba i z těch věcí, jak jsem tady mluvila o tom historickém myšlení, nebo i nějaké ty faktografické znalosti nebo vůbec nějaký vztah k té historii?

Z hlediska prožitku, když bych srovnala frontální výuku a to, že si někdo projde tím badatelstvím nebo tím prožitkem, tak si myslím, že ta celotáborová hra je nenahraditelná, protože ty děti si vlastně projdou těmi emočními vazbami k tomu tématu. Jsou tam v prostředí, které je plné kamarádů. Takže oproti kolektivu, který v nejhorsím případě může být vlastně v rámci hodin dějepisu pro ně nepříznivý a učitel může podávat ty informace nezajímavě, a především právě frontálně, tak rozhodně, jeden tábor jim dá víc. Co se ale týče, když učitel dějepisu bere to téma zábavnou formou, zapojuje do toho právě prvky i

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

jiných forem vyučování než jenom třeba té frontální výuky, tak si myslím, že jeden tábor to zas úplně nezachrání. Takže si myslím, že opravdu záleží na té formě. Ale asi obecně u toho tábora dochází k hlubšímu poznání jednoho tématu než během té výuky, kde se jich musí většinou stihnout víc. No musí, to si určuje učitel, že.

Já-tvůrce a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry

Změnilo se nějak vaše vnímání tématu před celotáborovou hrou a po ní? Ať už u té antiky nebo u toho Divokého západu?

U mě jako člověka, co si tolik z dějepisu nepamatuje, ano. Vždycky, když jsme se nějakému tomu tématu věnovali, víc jsme si o tom zjistili. A trošku jsme tím i žili.

Za mě je to asi o tom, že u mě se ten náhled vždycky změnil v té době, kdy jsem vymýšlel tu hru, a potom, co jsem se snažil na tom táboře, bylo přiblížit můj pohled na to téma těm dětem. Takže v průběhu už se to potom asi moc nezměnilo. Já jsem se do toho během těch příprav tak nějak vžil a pak už to bylo jenom o tom předat ten celkový pocit z toho, ať už těmi kostýmy, nebo těmi aktivitami a vším ho předat dál.

Takže předpokládám, že jste se sami něco naučili na tom tématu.

Ano.

Hodnotíte zpětně zařazení těch historických témat jako úspěšné?

Jo, určitě, nás by to jinak ani nebavilo.

Takže je pro vás možná to historické téma zábavnější než jiná témata?

Určitě. Já si fakt nedokážu představit, že bych s dětma měla celý tábor jenom na Šmouly nebo Pokémony a podle mě z toho pak nejde tolik vyžít, těžko se to představuje těm dětem.

My jsme to vlastně měli i nakombinované, protože jsme měli tu antiku a pak bylo to Kdo přežije, což bylo napasované na Afriku a historického tam nic moc nebylo. To bylo teda za mě dobré.

Ale zase jsme se věnovali tomu státu, což pro mě bylo důležité z hlediska geografie. Měli jsme to ne úplně historicky, ale měli jsme to kulturně zaměřené na Afriku.

Ale potom jsme měli Hru o trůny a tím, že se tam nešlo odpíchnout u té historie moc a bylo to hodně na tom příběhu posazené, tak to bylo za mě slabší, protože za mě toho jde v těch historických tématech vždycky najít víc zajímavého než v nějakém tom narativu, který už je vlastně daný, takže to je dost svazující. Zároveň je i pro mě zajímavější přibližovat těm dětem vlastně tu skutečnost, jak byla, než ten smyšlený příběh, na který se můžou vlastně podívat sami.

Jediné, co si myslím, že z těch i předchozích táborů dávalo svůj smysl, tak byl Harry Potter. Tam podle mě tím, jak je ten svět propracovaný, tak tam se z toho dalo vyžít. Ale měli jsme třeba i Croodsovi a to jsme pak vztáhli nakonec k pravěku. Tak to bylo za mě taky jedno z těch slabších témat.

Většinou vždycky, když bylo takhle nějaké téma, tak vlastně i v té Hře o trůny jsme to vztahovali ke středověku, ale tam už tím, jak je to téma prostě takové nešťastné...

A pak jsme měli právě ty rytíře. To jsme nazývali Rytíři, a to bylo to za Krále svého a královnu svou, což bylo ve stylu té cesty kolem světa.

Ne, to jsou dvě různá témata. To byli Námořníci.

V rámci Rytířů jsme s nimi dobývali, ne? Už nepamatuješ, vid'? Taky ne. A v rámci těch Námořníků jsme cestovali, že to bylo zase zaměřené kulturně.

Jaké výhody nebo nevýhody podle vás s sebou ta historická témata nesou?

Ty výhody jsme asi teď zmínili a nevýhody, že hrozí, že něco předáme špatně, a zároveň, jak jsem říkal, čím vzdálenější té naší době to téma je, tím je to komplikovanější jak prostě v těch kostýmech, tak ve

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

všech pomůckách, tak i vůbec v tom přiblížení té problematiky, protože toho nevíme tolik, o té době. Takže už jenom kvůli tomu.

Ještě bych se vrátila k těm k těm scénkám nebo obecně i k té výzdobě. Myslíte, že šlo spíš o to budovat atmosféru té doby nějakými jednotlivými prvky, nebo o to, aby to všechno bylo opravdu historicky přesné?

Já si myslím, že kdyby to bylo fakt historicky přesné, bude to hodně nákladné, jako se vším všudy, že bychom jim třeba ani nedali plastový míč a tak.

Z vlastní zkušenosti s tím, co znamená snažit se cokoli dělat historicky přesný, což máme tu zkušenost, tak ta historická přesnost je v tomhle strašně nebezpečná, protože už jenom tím, jak vlastně to funguje, to, že si nejsme pořád jistí, co vlastně je přesně a co není a pořád se to mění. Takže dělat to kompletně historicky přesné, na to si myslím, že neexistují finance, a vlastně ani děti na to nejsou připravené, bylo by to tak vyčerpávající, že si myslím, že by to bylo na úkor vlastně toho tábora jako takového.

I pro děti by to bylo těžší, protože nevím, jestli by si to úplně vybraly. Už jenom tím, že my víme nebo snažíme se o nějakou historickou přesnost těch husitů z hlediska toho, že s tím máme zkušenost z šermu, tak si nedokážu představit historickou přesnost antiky a jestli by to bylo vůbec pro děti přístupné.

Ty přesnější věci, to je podle mě něco spíš pro dospělé.

Myslíte si, že má vliv na tu celotáborovou hru to, jakého věkového rozmezí tam máte ty děti, a délka tábora? Jaký to má vliv na zpracování toho tématu? Zařadili byste do té antiky i jiná témata, kdyby ty děti třeba byly starší, nebo něco vynechali, kdyby byly mladší?

Já myslím, že témata ne.

Spíš hry by byly jiné, v tom programu, v těch hrách je u toho věku docela rozdíl, protože je velký rozdíl, jestli je cílovka 6 až 12, nebo je to do těch 15ti let a to jsou ty dvě skupiny, kterou každou zajímá něco úplně jiného, takže spíš v tom. A délka tábora? Čím delší tábor, tím víc se tam toho vejde. Na pětidenním nebo sedmidenním táboru se nic nestihne, čtrnáctidenní je moc, desetidenní je akorát. Teď jsme měli teda ten pětidenní, ale do toho jsme šli s tím, že to bude v kuse, prostě že se nezastavuje a že budou všichni odjíždět vyčerpaný. Ale o to intenzivnější ten prožitek z toho bude. A taky to bylo mířené na starší děti, tím pádem.

Možná z hlediska volby formy toho tábora, takhle jsme asi upravovali ten tábor, že když jsme měli ty nejmenší děti, tak to bylo sedmidenní, víc jsme to prolínaly nějakým tím příběhem. Co se týče starších dětí, teď naposledy víceméně deset až patnáct, to jsme měli před rokem pětidenní tábor a tam jsme si dovolili přenést na ně větší zodpovědnost. Ale kdybychom měli stejně staré děti, bavili bychom se podle mě o tom tématu úplně stejně, jenom bychom zvolili jinou formu, protože my vlastně to téma toho tábora a to, co tam s nimi budeme řešit, vybíráme podle toho, co nám přijde vhodné a co se nám osobně líbí a s čím souzníme než s tím, jestli těm dětem to bude úplně vyhovovat a bude se to líbit spíš mladším nebo starším.

Délku toho tábora volíte podle toho, jak se to zrovna hodí k věku dětí a k tomu tématu?

Spíš podle poptávky. My jsme to s nimi řešili na té zpětné vazbě a máme bohužel ty výsledky, že na čtrnáctidenní tábor nám nikdo nepojede, na desetidenní už taky ne, protože ti starší o to nestojí a u těch mladších to teď rodiče těžko zvládají, pustit děti na dlouhou dobu na tábor. Co máme zkušenost, ty sedmidenní tábory jsou pro ně nejlepší i z hlediska toho, když jich rodiče chtějí napasovat více za sebou.

Rozhovor s Michaelou Tůmovou a Vojtěchem Minaříkem, organizátory táborů MaMMacentra, Havlíčkův Brod 26. 5. 2024.

Pokud dítě neprojde tím skautem, což u nás většinou neprojde, je pro ně dost nepředstavitelné, že by tam byly takhle dlouho. A to je jenom jedna z těch bariér, protože to druhá je to, že vůbec jedou ven na nějaké tábořiště, což je prostě velký problém.

Napadá vás něco, na co jsem se nezeptala?

Tak ono by se o tom dalo mluvit strašně dlouho, ale už se hrozně opakujeme.

My o tom mluvíme rádi. Jenom mě tak napadá, že vlastně mi přijde, že ty stanové tábory na úkor těch příměstských teď upadají. Nevím, jestli je to moje sociální bublina, ale potom, co máme v centru nějakých 260 dětí a s každým rokem ty rodiče se víc bojí ty děti pouštět na tábor, i když znají ty lidi, se kterými by tam jely. Tak mě vlastně trošku mrzí, že ty děti jsou pak ochuzené. Třeba do deseti let vůbec nevyjely nikdy někam na stanový tábor a v deseti letech už se bojí. A přemýšlím, co s tím? Jestli to je formou toho stanového tábora, jestli je tam nějaká překážka, která jim jako vadí. To je taková moje myšlenka, jenom tak na závěr k tomu tématu. Myslím si, že příměstský tábor a stanový nejde úplně srovnávat, protože do toho tématu během příměstského tábora se ty děti nedostanou, to je spíš takový bejby setting. Já to slyším od těch rodičů, a to mě děsí. Víš, že nechtějí ty děti pouštět a bojí se o ně. A já si říkám, že když chodí na ty kroužky a vědí, s kým tam ty děti pojedou, kde je ta chyba, jestli si myslí, že jim tam vezmeme telefony, což neděláme nebo mi to nepříjde důležité, to si myslím, že je jejich zodpovědnost. A i když si myslím, že rodiče sami by jim je neměli dávat, aby si to ty děti užily, tak pracujeme s tím, že teď je to jejich prodloužená ruka a během té pauzy na nich můžou v klidu být. Nenosí je na program, ale během pauzy jim je necháváme.

DOTAZNÍK PRO TÁBORNÍKY – TÁBOR RADOST

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – obecně

1. Je/byl pro tebe příběh celotáborové hry v kontextu celého tábora důležitý? Proč ano/ne?
 - ano, jezdím tam hlavně kvůli tomu
 - ano, mám rád/a „prožít si“ nějakého příběhu
 - ne, ale dobře a vtipně zpracované téma pomůže atmosféře
 - ne, ale špatně / špatně zpracované téma mi tábor zkazí
 - ne, vůbec, podstatnější jsou pro mě lidé a další věci
2. Máš/měl/a jsi historická témata radši než témata jiná? Proč ano/ne?
 - ano, něco se na tom naučím
 - ano, historie mě baví a zajímá, můžu si ji takto trochu prožít
 - ne, nemám je rád/a, je to nuda
 - je mi to jedno
3. Z jakého období máš historická témata nejradši?
 - pravěk
 - starověk (v podstatě biblická témata + říše jako Mezopotámie, Egypt, Čína, Řecko, Řím...)
 - středověk (od 5. stol. do 15. stol.)
 - novověk (od 15. stol. do roku 1918)
 - nejnovější dějiny (od roku 1918)
 - je mi to jedno
4. Kde máš nejradši, když se příběh odehrává?
 - Česko(slovensko)
 - obecně Evropa
 - blízký východ (i Izrael)
 - dálný východ (i Mongolsko)
 - Amerika
 - Afrika
 - je mi to jedno
5. Máš radši příběhy ztvárňující skutečné události, nebo ty založené na mýtech (nebo pověstech/legendách)?
Proč?
 - na skutečné události, alespoň se na tom něco naučím
 - na skutečné události, přijde mi to uvěřitelnější
 - na mýtech, také se na tom můžu něco naučit, ale bývá to zábavnější
 - na mýtech, je to zábavnější, příběhy založené na realitě mě nebaví a nudí
 - je mi to jedno
6. Líbí se ti více příběhy „hotové“ (založené na knize, filmu, na dokumentu atp.), nebo ty sepsané přímo pro tábor (vymyšlené vedoucími na základě doby, motivu apod.)? Proč?
 - „hotové“, bývají více promyšlené, dávají lepší smysl, jsou dynamičtější a zábavnější
 - „hotové“, budou spíš vycházet ze skutečných událostí, a tak se na tom něco naučím
 - sepsané přímo pro tábor, vedoucí do nich můžou vymyslet více věcí a více je promyslet
 - sepsané přímo pro tábor, jsou zábavnější a stále se můžu dozvědět něco o dané době
 - je mi to jedno
7. Jaké z historických témat, která jsi zažil/a, se ti líbilo nejvíce?

Historicita a autenticita – obecně

autenticita

8. Bereš svou účast ve hrách (a na jiném příběhovém programu) jako účast na příběhu? Proč ano/ne?
- ano, program/hry navazují na scénky, a tudíž na příběh, takže je tak i prožívám
 - ano, program/hry jsou vysvětleny jako součást příběhu, takže se ho tak můžu účastnit
 - ano, ale jen když si vedoucí vezmou na program/hru kostýmy a „hrají“ v tu chvíli příběh
 - ne, hry vnímám od příběhu odděleně, (ne)užívám si je nezávisle
 - ne, program vnímám od příběhu odděleně, (ne)užívám si ho nezávisle
9. Prožíváš příběh po celý tábor?
- ano, po celý tábor, i mimo scénky a další program
 - jenom u aktivit na něj napojených (při scénkách, hrách a dalšími programy)
 - spíše ne, ale občas si na příběh vzpomenu skrz výzdobu apod.

zobrazení historie v rámci tábora

10. Jsou pro tebe důležité dobové kostýmy?
- ano, hodně mi pomáhají vnímat příběh
 - důležitější je, že poznám, o jakou postavu jde (že má na sobě něco pro svou roli typického)
 - ne, kostýmy jsou mi jedno
11. Co ze způsobů zprostředkování příběhu pro tebe bývá nejpodstatnější?
- scénky
 - výzdoba – jednorázové kulisy (související s jedním programem / částí příběhu)
 - výzdoba – dlouhodobé kulisy (po dobu celého tábora)
 - zápisník

Edukační potenciál

12. Jaký máš vztah k historii a dějepisu ve škole? Proč?
- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
 - dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
 - dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
 - důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
 - dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
 - dějepis i historie mi jsou úplně jedno
13. Jak jsi vnímal/a historii předávanou příběhem? Připadá ti, že ses skrz dané (i příp. jiné) téma něco naučil/a? Co?
- byla pro mě jen kulisami, dokreslovala atmosféru, vzal/a jsem si z ní jednotlivosti
 - byla pro mě motivační – chtěl/a jsem vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - příběh mi předal faktografické znalosti
 - příběh mi nic z historie nepředal, nebyl na to dělaný
 - myslím, že se díky prožití příběhu umím **lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímám svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)

- myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her jsem se naučil/a i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
14. Jak dobře se ti dařilo rozeznávat v příběhu fikci a „realitu“? Jak jsi na základě toho vnímal/a historické vědomosti v příběhu předávané?
- bylo snadné fikci a „realitu“ rozlišit
 - měl/a jsem problém fikci a „realitu“ rozlišit
 - historické vědomosti předávané v příběhu pro mě byly relevantní, považoval/a jsem je za pravdivé
 - protože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, nebral/a jsem historické vědomosti vážně
 - přestože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, z příběhu jsem si nějaké historické vědomosti vzal/a
15. Měla na tebe celotáborová hra s daným (příp. jiným) historickým tématem nějaký další vliv? Jaký?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (mám je raději, líp chápu jejich důležitost)
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (znechutila mi je)
 - ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
 - ne, žádný neměla
16. Dokázal/a sis z daného (i příp. jiného) příběhu zpětně něco vybavit, když ses s ním setkal/a jinde?
- ano, některé informace ohledně tématu znám jen díky táboru
 - ano, k tématu mám díky táboru nějaký vztah
 - ano, ve škole mi to dost pomohlo
 - ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám
 - ne, všechno jsem už zapomněl/a
17. Myslíš, že ti zařazení daného (i příp. jiného) historického tématu dalo více, než kdybyste se o dané osobě/době/událostech učili ve škole? V čem?
- ano, vybuodovala ve mně k tématu nějaký vztah
 - ano, lépe si díky prožití příběhu věci pamatuji
 - ano, protože mi dalo i více než jen pouhé faktografické znalosti (viz otázka č. 13)
 - vychází to asi tak nastejno
 - o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
 - o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
 - ne, ve škole je to jasnější a systematičtější

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – konkrétně

18. Jak jsi vůbec vnímal/a daný historický námět jako příběh celotáborové hry?
- bylo to super, mám s tím spojené hezké vzpomínky, a tak se mi s tématem spojují příjemné pocity
 - bylo to hrozné, a tak se mi s tématem spojují negativní pocity
19. Kdo z příběhu byl pro tebe nejdůležitější? Co z příběhu pro tebe bylo nejdůležitější? (do "jiné" napiš případně konkrétně)
- hlavní postava
 - vedlejší postava
 - průvodce příběhem (např. Winton)
 - zloduch, co se obrátil

- zloduch, co zůstal zloduchem
- lovestory
- historická linka
- duchovní linka a poselství

Historicita a autenticita – konkrétně

zobrazení historie v rámci tábora

20. Byly scénky srozumitelné a dobře pochopitelné? Líbily se ti? Proč ano/ne?

- ano, byly hezky uchopené, dávaly smysl
- ne vždy jsem všemu rozuměl/a
- ano, byly dobře zahrané a vtipné
- ano, byly dobře kostýmované, měl/a jsem pocit, že jsem „svědkem“ historických událostí
- ano, zvládly mě dobře dostat do příběhu a udržovat mě v něm
- ano, něco jsem se z nich naučil/a
- ano, ale bylo to jen zpestření, v prožití příběhu mi nepomáhaly
- ne, nerozuměl/a jsem, co se děje, a nechápal/a jsem tak ani příběh
- ne, ale uznávám, že byly dobře udělané a že mě něco naučily
- scénky mi jsou jedno

21. Potřeboval/a jsi kvůli pochopení dané doby přiblížení tématu skrz další materiál?

- ano, bylo dobré, že nám příběh a kontext hlavní vedoucí dovysvětloval a shrnoval
- ano, bylo dobré zapojení textových shrnutí příběhu do výzdoby
- ano, bylo dobré, že se pak pustil film, ze kterého příběh vycházel
- ano, bylo dobré, že se četla knížka, ze které příběh vycházel
- ano, bylo dobré, že do výzdoby byla zapojena mapa událostí, po které jsme se posouvali
- ano, podstatné pro mě byly texty v zápisníku
- ano, podstatné pro mě byly věci spjaté s výzdobou obecně
- ne, scénky a hry mi stačily

autenticita

22. Byly scénky, výzdoba atp. dostatečně autentické? Dokázal/a ses „přenést“ do historie a do příběhu?

- ano, pomáhaly mi k tomu scénky a hry
- ano, pomáhala mi k tomu výzdoba
- ano, pomáhaly mi k tomu maličkosti jako pouštění dobové hudby i třeba v nepříběhovém programu
- ano, ale někdy až moc, mělo to vliv na moji psychiku
- ne, potreboval/a bych více podnětů
- ne, množství podnětů bylo přemrštěné
- ne, moc věcí bylo nepravdivých nebo nepravděpodobných

23. Dokázal/a ses vžít se do postav, jimiž jste jako děti v příběhu byly? Proč ano/ne?

- ano, dokázal/a jsem se do postavy vžít a vnímat příběh z jejího pohledu, připadat si jako ona
- pomáhaly mi k tomu scénky a hry
- pomáhala mi k tomu výzdoba
- pomáhaly mi k tomu maličkosti jako pouštění dobové hudby i třeba v nepříběhovém programu
- ne, moc jsem nevnímal/a, jakou roli v příběhu hrajeme, nebylo to možné

24. Vyhovovala by ti ještě jiná forma zapojení se do příběhu? Případně jaká?

- ano, chtělo by to více kostýmovaných her

- ano, chtěl/a bych se účastnit (jako herec) scének
- ano, chtělo by to více zpřítomňovat příběh v každodennosti tábora
- ne, takto to bylo dostatečné

DOTAZNÍK PRO ORGANIZÁTORY/VEDOUCÍ – TÁBOR RADOST

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry konkrétně

1. Jak jsi jako vedoucí vnímal/a daný historický námět?
 - bylo to super, mám s tím spojené hezké vzpomínky, a tak se mi s tématem spojují příjemné pocity
 - bylo to hrozné, a tak se mi s tématem spojují negativní pocity
 - na tématu mi moc nezáleží
2. Přišlo ti, že bylo téma dobře zvolené a dobře dětem přednesené, nebo spíš naopak? Proč?
 - ano, téma bylo zajímavé, myslím, že ho děti pochopily a líbilo se jim
 - ano, ale bylo tam dost věcí, které bylo náročné nebo složité předat, tak se muselo patrně
 - ano, téma bylo zajímavé, ale zpracování se moc nepovedlo a děti v příběhu plavaly
 - ne, téma mi nepřišlo pro tábor vhodné ani se ho nepovedlo dobře zpracovat, ale myslím, že to dětem nevadilo
 - ne, téma mi nepřišlo pro tábor vhodné ani se ho nepovedlo dobře zpracovat a tábor trochu kazilo
3. Co ti na zpracování tématu vadilo (např. i chybělo v rámci scének a her, příp. tam přebývalo)? Co hodnotíš jako dobré?
4. Vnímal/a jsi téma (a dobu, ve které se příběh odehrává) během tábora nějak víc? Proč ano/ne? Co ti k tomu případně pomáhalo?
 - ano, protože bylo každý den několik scének
 - ano, protože jsme se na hry oblékali do kostýmů
 - ano, dost mi k tomu pomáhalo, že jsem hrál/a ve scénkách
 - ano, pomáhala mi k tomu hodně výzdoba
 - ano, pomáhaly mi k tomu hodně maličkosti (jako např. playlist různě pouštěné dobové hudby)
 - ano, protože jsme téma hodně řešili na poradách
 - ne, šlo úplně mimo mě, scénky jsem neviděl/a a o téma jsem se nezajímal/a
 - ne, bylo málo scének i málo kostýmovaných her, tak ani nebylo jak ho víc vnímat
5. Jak moc velká ti přišla snaha proměnit tábořiště v historické dějiště?
 - poměrně velká, celé tábořiště bylo hodně vyzdobené
 - poměrně velká, doba, ve které se příběh odehrával, se vepisovala i do táborové každodennosti
 - myslím, že šlo spíš o to navodit atmosféru (skrz decentnější výzdobu, menší jednorázové nebo i spontánní věci či jednotlivosti...)
6. Byl/a jsi schopný/á tématu (době a všemu, co s sebou neslo) sám/sama porozumět? Co ti k tomu pomáhalo?
 - ano, téma bylo předáno srozumitelně, stačily mi scénky
 - ano, téma bylo předáno srozumitelně, ale důležité pro mě byly i dovysvětlující materiály pro děti a shrnutí nebo dovysvětlení příběhu hlavním vedoucím (příp. někým jiným)
 - nebylo to jednoduché, doba/kultura byla té naší dost vzdálená, pomáhalo ale, že některé věci byly vysvětlovány pomocí paralel
 - ne, téma nebylo srozumitelné, scénky byly zmatené, bylo třeba hodně dovysvětlovat
 - ne, téma nebylo srozumitelné a nikdo se ani nesnažil jej zpřehlednit
7. Přišlo ti téma dobře komunikované od tvůrců směrem ke zbytku vedoucích? Jak taková komunikace probíhala?
 - ano, už před táborem jsem si mohl/a příběh přečíst a zorientovat se v něm
 - ano, každý den se shrnoval příběh dalšího dne na poradě, takže jsme mohli mít všichni přehled
 - ano, mohl/a jsem si přečíst shrnutí příběhu ve společných prostorách vedoucích
 - ano, hrál/a jsem a jako herci jsme vždy měli ještě soukromou nalejvárnou
 - ne, nikdo s námi téma na poradě ani jinde neřešil

- ne, k příběhu jsem před táborem ani na něm neměl/a přístup, i když by mě to zajímalo
 - ne, k příběhu jsem před táborem ani na něm neměl/a přístup a ani mě to nezajímalo
8. Kolik času jsi strávil/a nad materiály před táborem? A kolik na táboře? Proč?
- hodně před táborem, účastnil/a jsem se jeho přípravy
 - před táborem hodně, chtěl/a jsem (příp. musel/a jsem kvůli své roli) být připraven/á a mít přehled
 - před táborem žádný, nebylo to potřeba
 - na táboře hodně, měl/a jsem na starosti hry či nějaký/celkový program nebo jsem hrál/a ve scénkách
 - na táboře hodně, bavilo/zajímalo mě to, chtěl/a jsem mít přehled
 - na táboře jen tak trochu
 - žádný, před táborem ani na táboře mě to nezajímalo
9. Řešili jste hromadně s vedoucími nějaké problémy s tématem spjaté? Jestli ano, co a jak?
- ano, šlo často o nějaká kontroverzní nebo složitá témata s příběhem spojená, každý měl možnost se k tomu vyjádřit a navrhnout řešení
 - ano, atmosféra příběhu byla (v jednu chvíli) těžká a mělo to vliv na děti, tak jsme řešili, jak ubírat
 - ne, vím, že se řešila občas nějaká kontroverzní nebo složitá témata, ale šlo to mimo nás
 - ne, ani nevím, že by s tématem nějaké problémy byly

Edukační potenciál

10. K čemu myslíš, že sloužila v daném tématu historie? Myslíš, že téma mělo potenciál i děti něco naučit a že ho naplnilo?
- historie v příběhu byla jen kulisami, dokreslovala atmosféru, děti si z ní mohly vzít jen jednotlivosti
 - historie v příběhu byla motivační – děti chtěly vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - myslím, že příběh dětem předal nějaké faktografické znalosti
 - téma potenciál mělo, ale nenaplnilo ho, dětem z historie nedalo nic
 - téma potenciál dětem o historii něco předat nemělo
 - myslím, že se díky prožití příběhu se děti **umí lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu děti **umí lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímat svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu **umí děti lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti schopné **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti **schopné identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her se děti naučily i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
11. Naučilo téma něco tebe? Co konkrétně? (uvažuj i o věcech, co jsou popsány výše, že téma mohlo naučit děti, ale nemusí jít jen o něco spjatého z historií)
12. Pokud jsi hrál/a ve scénkách / kostýmovaných hrách, měla tvoje účast v nich nebo vůbec tábor vliv na tvůj vztah k dějepisu, potažmo historii obecně?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (mám je raději, líp chápu jejich důležitost)
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (znechutila mi je)

- ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám, a tak k němu mám bližší vztah
- ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
- ne, žádný neměla

13. Příklad ti, že dozvídání se informací z oblasti historie skrz příběh celotáborové hry může být produktivnější než hodiny dějepisu? Proč?

- ano, může k tématu vybudovat nějaký vztah
- ano, díky prožití si příběhu je možné si věci lépe pamatovat
- ano, lépe než ve škole může rozvíjet schopnosti spojené s historickou gramotností (viz otázka č. 10, možnosti 6–11)
- vychází to asi tak nastejno (co se týče faktografie i historické gramotnosti)
- o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
- o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
- ne, ve škole je to jasnější a systematičtější
- myslím, že na táboře to dětem nutně nemuselo nic moc dát, ale že se jim to pak jednou propojí

14. Jaký máš vztah k historii? Jak moc důležité je podle tebe historické vzdělávání? Proč?

- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
- dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
- dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
- důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
- dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
- dějepis i historie mi jsou úplně jedno

Historicita a autenticita

15. Zúčastnil/a ses někdy hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role? Myslíš, že to pomohlo dětem se více do příběhu a doby vžít? (do „jiná“ prosím dopiš, o jaké téma/témata šlo)

- ano, hrál/a jsem ve scénkách
- ano, hrál/a jsem v kostýmované hře
- hrál/a jsem v nekostýmované hře a myslím, že nám ani dětem v prožívání příběhu nevadilo, že jsme kostýmy neměli
- hrál/a jsem v nekostýmované hře, ale myslím, že by bylo lepší, kdybychom si kostýmy vzali
- myslím, že se nám scénky / kostýmované hry povedly a dětem jsme tak pomohli se do příběhu více vžít
- vnímal/a jsem, že děti mě i měly jako herce spojeného s rolí, kterou jsem hrál/a
- myslím, že se nám scénky / kostýmované hry moc nevedly, a tak ani děti nedokázaly do příběhu vtáhnout
- ne, nikde jsem nehrál/a

16. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role, jak to probíhalo a jak se ti to dělalo? Dalo ti to něco?

17. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role, dokázal/a ses skrz to do příběhu a doby více vžít ty? Proč?

- ano, mohl/a jsem se tak vlastně ve své roli příběhu přímo účastnit, určité věci tak jsou i se mnou jako s hercem spojené a já je mám spojené s postavou, kterou jsem hrál/a
- ano, ale myslím, že bych příběh prožíval/a i bez toho, i tak byl předáván dost intenzivně
- ne, sice jsem hrál/a, ale příběh jsem nijak neprožíval/a, vnímal/a jsem každou scénku zvlášť a jen jako „divadýlko“, hry pro mě byly od příběhu oddělené

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry obecně

18. Co si myslíš o historických tématech obecně? Jaké výhody/nevýhody ti přijde, že s sebou historické téma nese?

- přijdou mi dobrá, děti se na nich můžou něco naučit
- přijdou mi dobrá, většinou jde o reálné příběhy, tak se do nich lépe vžívá
- přijdou mi dobrá, bývají dynamičtější a zábavnější
- přijdou mi lepší témata z dob bližších té naší, děti se do nich lépe vžívají
- přijdou mi lepší témata zasazená do kultur (potažmo zemí) bližších té naší, jsou jednodušší na předání
- myslím, že na době nezáleží
- myslím, že na kultuře (potažmo zemi) nezáleží
- myslím, že jiná témata (např. fantasy) jsou lepší, že se u nich mohou děti lépe odreagovat
- myslím, že jiná témata (např. fantasy) jsou lepší, protože jsou hravější a tvárnější pro přípravu
- myslím, že jiná témata (např. fantasy) jsou lepší, protože nejsou tak složitá na předání
- myslím, že je téma jedno, protože ho děti spíš neřeší a nevnímají
- nic si o nich nemyslím

19. Pozoruješ, že se nějak změnil tvůj přístup k tématům (případně vnímání scének a her) oproti tomu, když jsi jezdil/a jako táborník? Proč a jak?

DOTAZNÍK PRO TÁBORNÍKY – STŘEDISKO STOPAŘI

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – obecně

1. Je/byl pro tebe příběh celotáborové hry v kontextu celého tábora důležitý? Proč ano/ne?
 - ano, jezdím tam hlavně kvůli tomu
 - ano, mám rád/a „prožít si“ nějakého příběhu
 - ne, ale dobře a vtipně zpracované téma pomůže atmosféře
 - ne, ale špatně / špatně zpracované téma mi tábor zkazí
 - ne, vůbec, podstatnější jsou pro mě lidé a další věci
2. Máš/měl/a jsi historická témata radši než témata jiná? Proč ano/ne?
 - ano, něco se na tom naučím
 - ano, historie mě baví a zajímá, můžu si ji takto trochu prožít
 - ne, nemám je rád/a, je to nuda
 - je mi to jedno
3. Z jakého období máš historická témata nejradši?
 - pravěk
 - starověk (říše jako Mezopotámie, Egypt, Čína, Řecko, Řím...)
 - středověk (od 5. stol. do 15. stol.)
 - novověk (od 15. stol. do roku 1918)
 - nejnovější dějiny (od roku 1918)
 - je mi to jedno
4. Kde máš nejradši, když se příběh odehrává?
 - Česko(slovensko)
 - obecně Evropa
 - blízký východ (Turecko, Izrael, Sýrie...)
 - dálný východ (Japonsko, Čína, Vietnam...)
 - Amerika
 - Afrika
 - je mi to jedno
5. Máš radši příběhy ztvárňující skutečné události, nebo ty založené na mýtech (nebo pověstech/legendách) či dobových motivech? Proč?
 - na skutečné události, alespoň se na tom něco naučím
 - na skutečné události, přijde mi to uvěřitelnější
 - na mýtech či dobových motivech, také se na tom můžu něco naučit, ale bývá to zábavnější
 - na mýtech či dobových motivech, je to zábavnější, příběhy založené na realitě mě nebaví a nudí
 - je mi to jedno
6. Líbí se ti více příběhy „hotové“ (založené na knize, filmu, na dokumentu atp.), nebo ty sepsané přímo pro tábor (vymyšlené vedoucími na základě doby, motivu apod.)? Proč?
 - „hotové“, bývají více promyšlené, dávají lepší smysl, jsou dynamičtější a zábavnější
 - „hotové“, budou spíš vycházet ze skutečných událostí, a tak se na tom něco naučím
 - sepsané přímo pro tábor, vedoucí do nich můžou vymyslet více věcí a více je promyslet
 - sepsané přímo pro tábor, jsou zábavnější a stále se můžu dozvědět něco o dané době
 - je mi to jedno
7. Jaké z historických témat, která jsi zažil/a, se ti líbilo nejvíce?

Historicita a autenticita – obecně

autenticita

8. Bereš svou účast v etapách jako účast na příběhu? Proč ano/ne?
- ano, etapy navazují na scénky, jsou předneseny jako součást příběhu, takže je tak i prožívám
 - ano, protože v etapě hraji nějakou příběhovou roli
 - ano, protože si vedoucí vezmou na etapu kostýmy a „hrají“ v tu chvíli příběh
 - ne, etapy vnímám od příběhu odděleně, (ne)užívám si je nezávisle
9. Prožíváš příběh po celý tábor?
- ano, po celý tábor, i mimo scénky a etapy
 - jenom u aktivit na něj napojených (při scénkách a etapách)
 - spíše ne, ale občas si na příběh vzpomenu skrz výzdobu apod.

zobrazení historie v rámci tábora

10. Jsou pro tebe důležité dobové kostýmy?
- ano, hodně mi pomáhají vnímat příběh
 - důležitější je, že poznám, o jakou postavu jde (že má na sobě něco pro svou roli typického)
 - ne, kostýmy jsou mi jedno
11. Co ze způsobů zprostředkování příběhu pro tebe bývá nejpodstatnější?
- scénky
 - etapy
 - výzdoba – jednorázové kulisy (související s jedním programem / částí příběhu)
 - výzdoba – dlouhodobé kulisy (po dobu celého tábora)

Edukační potenciál

12. Jaký máš vztah k historii a dějepisu ve škole? Proč?
- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
 - dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
 - dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
 - důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
 - dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
 - dějepis i historie mi jsou úplně jedno
13. Jak jsi vnímal/a historii předávanou příběhem? Připadá ti, že ses skrz dané (i příp. jiné) téma něco naučil/a?
- Co?
- byla pro mě jen kulisami, dokreslovala atmosféru, vzal/a jsem si z ní jednotlivosti
 - byla pro mě motivační – chtěl/a jsem vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - příběh mi předal faktografické znalosti
 - příběh mi nic z historie nepředal, nebyl na to dělaný
 - myslím, že se díky prožití příběhu umím **lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímat svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)

- myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her jsem se naučil/a i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
14. Jak dobře se ti dařilo rozeznávat v příběhu fikci a „realitu“? Jak jsi na základě toho vnímal/a historické vědomosti v příběhu předávané?
- bylo snadné fikci a „realitu“ rozlišit
 - měl/a jsem problém fikci a „realitu“ rozlišit
 - historické vědomosti předávané v příběhu pro mě byly relevantní, považoval/a jsem je za pravdivé
 - protože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, nebral/a jsem historické vědomosti vážně
 - přestože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, z příběhu jsem si nějaké historické vědomosti vzal/a
15. Měla na tebe celotáborová hra s daným (příp. jiným) historickým tématem nějaký další vliv? Jaký?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (mám je raději, líp chápu jejich důležitost)
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (znechutila mi je)
 - ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
 - ne, žádný neměla
16. Dokázal/a sis z daného (i příp. jiného) příběhu zpětně něco vybavit, když ses s ním setkal/a jinde?
- ano, některé informace ohledně tématu znám jen díky táboru
 - ano, k tématu mám díky táboru nějaký vztah
 - ano, ve škole mi to dost pomohlo
 - ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám
 - ne, všechno jsem už zapomněl/a
17. Myslíš, že ti zařazení daného (i příp. jiného) historického tématu dalo více, než kdybyste se o dané osobě/době/událostech učili ve škole? V čem?
- ano, vybuodovala ve mně k tématu nějaký vztah
 - ano, lépe si díky prožití příběhu věci pamatuji
 - ano, protože mi dalo i více než jen pouhé faktografické znalosti (viz otázka č. 13)
 - vychází to asi tak nastejno
 - o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
 - o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
 - ne, ve škole je to jasnější a systematičtější

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – konkrétně

18. Jak jsi vůbec vnímal/a danou celotáborovou hru? Co z ní v tobě zanechalo největší stopu? Proč?
19. Kdo z příběhu byl pro tebe nejdůležitější? Co z příběhu pro tebe bylo nejdůležitější? (do "jiné" napiš případně konkrétně)
- hlavní postava
 - vedlejší postava
 - průvodce příběhem
 - zloduch, co se obrátil
 - zloduch, co zůstal zloduchem
 - lovestory

- historická linka
- duchovní linka a poselství

Historicita a autenticita – konkrétně

zobrazení historie v rámci tábora

20. Byly scénky a navazující etapy srozumitelné a dobře pochopitelné? Líbily se ti? Proč ano/ne?

- ano, byly hezky uchopené, dávaly smysl
- ne vždy jsem všemu rozuměl/a
- ano, byly dobře zahrané a vtipné
- ano, byly dobře kostýmované, měl/a jsem pocit, že jsem „svědkem“ historických událostí
- ano, zvládly mě dobře dostat do příběhu a udržovat mě v něm
- ano, něco jsem se z nich naučil/a
- ano, ale bylo to jen zpestření, zábava
- ne, nerozuměl/a jsem, co se děje, a nechápal/a jsem tak ani příběh
- ne, ale uznávám, že byly dobře udělané a že mě něco naučily
- scénky i etapy mi jsou jedno

21. Potřeboval/a jsi kvůli pochopení dané doby přiblížení tématu skrz další materiál?

- ano, bylo dobré, že jsme se mohli případně doptat vedoucích a že nám to shrnuli
- ano, byla dobrá společná reflexe po konci etapy
- ano, bylo dobré, že bylo na nástěnce vyvěšené textové shrnutí příběhu
- ano, bylo dobré, že do výzdoby byla zapojena mapa/časová osa událostí, po které jsme se posouvali
- ano, podstatné pro mě byly věci spjaté s výzdobou obecně
- ano, bylo by dobré, kdyby se pak pustil film, ze kterého příběh vycházel
- ano, bylo by dobré, kdyby se četla knížka, ze které příběh vycházel
- ne, scénky a etapy mi stačily

autenticita

22. Byly scénky, etapy, výzdoba atp. dostatečně autentické? Dokázal/a ses „přenést“ do historie a do příběhu?

- ano, pomáhaly mi k tomu kostýmy
- ano, pomáhalo mi k tomu to, že jsem měl/a v etapě roli, kterou jsem hrál/a
- ano, pomáhala mi k tomu výzdoba
- ano, ale někdy až moc, mělo to vliv na moji psychiku
- ne, potreboval/a bych více podnětů
- ne, množství podnětů bylo přemrštěné
- ne, moc věcí bylo nepravdivých nebo nepravděpodobných

23. Dokázal/a ses vžít se do postav, jimiž jste jako děti v příběhu byly? Co ti k tomu pomáhalo?

- ano, dokázal/a jsem se do postavy vžít a vnímat příběh z jejího pohledu, připadat si jako ona
- pomáhaly mi k tomu příběhové doplňky, co jsme si občas na etapy brali
- pomáhala mi k tomu výzdoba (a příp. další doprovodné drobnosti)
- pomáhalo mi k tomu, že jsem občas měl/a v etapě jinou roli než ostatní
- ne, moc jsem nevnímal/a, jakou roli v příběhu hraje, nebylo to možné

24. Vyhovovala by ti ještě jiná forma zapojení se do příběhu? Případně jaká?

- ano, chtěl/a bych se účastnit (jako herec) scének
- ano, chtěl/a bych, aby se příběh prolínal i jiným programem, ne jen etapami
- ano, chtělo by to více zpřítomňovat příběh v každodennosti tábora

- ne, takto to bylo dostatečné

DOTAZNÍK PRO ORGANIZÁTORY/VEDOUCÍ – STŘEDISKO STOPAŘI

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry konkrétně

1. Jak jsi jako vedoucí vnímal/a daný historický námět?
 - bylo to super, a tak se mi s tématem spojují příjemné pocity
 - bylo to hrozné, a tak se mi s tématem spojují negativní pocity
 - na tématu mi moc nezáleží
2. Přišlo ti, že bylo téma dobře zvolené a dobře dětem přednesené, nebo spíš naopak? Proč?
 - ano, téma bylo zajímavé, myslím, že ho děti pochopily a líbilo se jim
 - ano, ale bylo tam dost věcí, které bylo náročné nebo složité předat, tak se muselo opatrně
 - ano, téma bylo zajímavé, ale zpracování se moc nepovedlo a děti v příběhu plavaly
 - ne, ale myslím, že to dětem nevadilo
 - ne a tábor trochu kazilo
3. Co ti na zpracování tématu vadilo? Co hodnotíš jako dobré? Co z celotáborové hry v tobě zanechalo největší stopu? Proč?
4. Skrz co všechno jsi během tábora téma (a dobu, ve které se příběh odehrává) vnímal/a? Co ti k tomu pomáhalo nejvíce?
 - skrz etapy
 - skrz výzdobu
 - téma jsme hodně řešili na poradách
 - pomáhaly dobové kostýmy
 - pomáhala etapová výzdoba
 - pomáhalo, že jsem hrál/a ve scénkách a etapách
 - pomáhaly mi k tomu hlavně různé doprovodné drobnosti (např. dobová hudba)
 - téma jsem během tábora nevnímal/a
5. Jak moc velká ti přišla snaha proměnit tábořiště v historické dějiště?
 - poměrně velká, celé tábořiště bylo hodně vyzdobené
 - poměrně velká, doba, ve které se příběh odehrával, se vepisovala i do táborové každodennosti
 - myslím, že šlo spíš o to navodit atmosféru (skrz decentnější výzdobu, menší jednorázové i spontánní věci)
6. Byl/a jsi schopný/á tématu (době a všemu, co s sebou neslo) sám/sama porozumět? Co ti k tomu pomáhalo?
 - ano, stačily mi scénky a etapy
 - ano, ale důležité pro mě byly i dovysvětlující materiály pro děti vyvěšované na nástěnce
 - ano, ale téma bylo složité, sám/sama jsem dětem některé věci dovysvětloval/a, tak jsem si musel/a udělat přehled
 - ne, scénky a etapy byly zmatené, bylo třeba hodně dovysvětlovat
 - ne, téma nebylo srozumitelné a nikdo se ani nesnažil jej zpřehlednit
7. Přišlo ti téma dobře komunikované od tvůrců směrem ke zbytku vedoucích? Jak taková komunikace probíhala?
 - ano, už před táborem jsem si mohl/a příběh přečíst a zorientovat se v něm
 - ano, příběh každé etapy se shrnoval na poradě, takže jsme mohli mít všichni přehled
 - ano, mohl/a jsem si přečíst shrnutí příběhu ve společných prostorách vedoucích
 - ano, hrál/a jsem a jako herci jsme vždy měli ještě soukromou nalejvárnou
 - tvůrci se snažili, ale komunikovali jej jen hodně povrchně / moc jim to nešlo
 - ne, k příběhu jsem neměl/a přístup, i když by mě to zajímalo
 - ne, k příběhu jsem neměl/a přístup a ani mě to nezajímalo

8. Kolik času jsi strávil/a nad materiály před táborem? A kolik na táboře? Proč?
- hodně před táborem, účastnil/a jsem se jeho přípravy (napiš prosím případně do "jiné" čeho přesně a jak se ti to dělalo)
 - před táborem hodně, chtěl/a jsem (musel/a jsem) být připraven/á a mít přehled
 - před táborem žádný, nebylo to potřeba
 - na táboře hodně, měl/a jsem na starosti etapy nebo jsem hrál/a ve scénkách
 - na táboře hodně, bavilo/zajímalo mě to, chtěl/a jsem mít přehled
 - na táboře jen tak trochu, před ním nebyl moc čas
 - žádný, před táborem ani na táboře mě to nezajímalo
9. Řešili jste hromadně s vedoucími nějaké problémy s tématem spjaté? Jestli ano, co a jak?
- ano, šlo o kontroverzní nebo složitá témata s příběhem spojená, každý měl možnost se k tomu vyjádřit a navrhnout řešení
 - ano, atmosféra příběhu byla (v jednu chvíli) těžká a mělo to vliv na děti, tak jsme řešili, jak ubírat
 - ne, vím, že se řešila občas nějaká kontroverzní nebo složitá témata, ale šlo to mimo nás
 - ne, ani nevím, že by s tématem nějaké problémy byly

Edukační potenciál

10. K čemu myslíš, že sloužila v daném tématu historie? Myslíš, že téma mělo potenciál i děti něco naučit a že ho naplnilo?
- historie v příběhu byla jen kulisami, dokreslovala atmosféru, děti si z ní mohly vzít jen jednotlivosti
 - historie v příběhu byla motivační – děti chtěly vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - myslím, že příběh dětem předal nějaké faktografické znalosti
 - téma potenciál mělo, ale nenaplnilo ho, dětem z historie nedalo nic
 - téma potenciál dětem o historii něco předat nemělo
 - myslím, že se díky prožití příběhu se děti **umí lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu děti **umí lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímat svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu **umí děti lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti schopné **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti **schopné identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her se děti naučily i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
11. Naučilo téma něco tebe? Co konkrétně? (uvažuj i o věcech, co jsou popsány výše, že téma mohlo naučit děti, ale nemusí jít jen o něco spjatého z historií)
12. Pokud jsi hrál/a ve scénkách a etapách, měla tvoje účast v nich nebo vůbec tábor vliv na tvůj vztah k dějepisu, potažmo historii obecně?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (mám je raději)
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně (znechutila mi je)
 - ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám, a tak je mi téma bližší

- ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
- ne, žádný neměla

13. Přijde ti, že dozvídání se informací z oblasti historie skrz příběh celotáborové hry může být produktivnější než hodiny dějepisu? Proč?

- ano, může k tématu vybudovat nějaký vztah
- ano, díky prožití si příběhu je možné si věci lépe pamatovat
- ano, lépe než ve škole může rozvíjet schopnosti spojené s historickou gramotností (viz otázka č. 10, možnosti 6–11)
- vychází to asi tak nastejno (co se týče faktografie i historické gramotnosti)
- o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
- o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
- ne, ve škole je to jasnější a systematičtější
- myslím, že na táboře to dětem nutně nemuselo nic moc dát, ale že se jim to pak jednou propojí

14. Jaký máš vztah k historii? Jak moc důležité je podle tebe historické vzdělávání? Proč?

- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
- dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
- dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
- důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
- dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
- dějepis i historie mi jsou úplně jedno

Historicita a autenticita

15. Zúčastnil/a ses někdy hraní ve scénkách a etapách? Myslíš, že to pomohlo dětem se více do příběhu a doby vžít? Jakou roli v tom hrály kostýmy? (do „jiné“ prosím dopiš, o jaké téma/témata šlo)

- ano, hrál/a jsem
- myslím, že se nám scénky a etapy povedly, a děti se tak do příběhu vžívaly dobře
- myslím, že se nám scénky a etapy moc nevedly, a tak jsme ani děti nedokázaly do příběhu vtáhnout
- vnímal/a jsem, že děti mě i měly jako herce spojeného s rolí, kterou jsem hrál/a
- myslím, že pro děti je důležité, že máme kostýmy vypiplané
- myslím, že by dětem tolik nevadilo, kdybychom kostýmy tolik vypiplané neměli, důležitější je, že podle něčeho poznají, koho hrajeme
- ne, nikde jsem nehrál/a

16. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách a etapách, jak to probíhalo a jak se ti to dělalo? Dalo ti to něco?

17. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách a etapách, dokázal/a ses do příběhu a doby více vžít sám/sama? Proč?

- ano, díky své roli jsem se příběhu přímo účastnil/a, určité věci tak jsou i se mnou jako s hercem spojené a já je mám spojené s postavou, kterou jsem hrál/a
- ano, dokázal/a, pomohly mi hodně dobové kostýmy a celková atmosféra
- ne, sice jsem hrál/a, ale příběh jsem nijak neprožívala

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry obecně

18. Co si myslíš o historických tématech obecně? Jaké výhody/nevýhody ti přijde, že s sebou historické téma nese?

- přijdou mi dobrá, děti se na nich můžou něco naučit
- přijdou mi dobrá, většinou jde o reálné příběhy, tak se do nich lépe vžívá
- přijdou mi dobrá, bývají dynamičtější a zábavnější
- přijdou mi lepší témata z dob bližších té naší, děti se do nich lépe vžívají

- přijdou mi lepší témata zasazená do kultur (potažmo zemi) bližších té naší, jsou jednodušší na předání
- myslím, že na době nezáleží
- myslím, že na kultuře (potažmo zemi) nezáleží
- myslím, že jiná témata (např. fantasy) jsou lepší, že se u nich mohou děti lépe odreagovat
- myslím, že jiná témata jsou lepší, protože jsou hravější a tvárnější pro přípravu
- myslím, že jiná témata jsou lepší, protože nejsou tak složitá na předání
- myslím, že je téma jedno, protože ho děti spíš neřeší a nevnímají
- nic si o nich nemyslím

19. Pozoruješ, že se nějak změnil tvůj přístup k tématům (případně vnímání scének a etap) oproti tomu, když jsi jezdil/a jako táborník? Proč a jak?

DOTAZNÍK PRO ÚČASTNÍKY – MAMMACENTRUM

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – obecně

1. Je/byl pro tebe příběh celotáborové hry v kontextu celého tábora důležitý? Proč ano/ne?
 - ano, jezdím tam hlavně kvůli tomu
 - ano, mám rád/a „prožít si“ nějakého příběhu
 - ne, ale dobře a vtipně zpracované téma pomůže atmosféře
 - ne, ale špatně / špatně zpracované téma mi tábor zkazí
 - ne, vůbec, podstatnější jsou pro mě lidé a další věci
2. Máš/měl/a jsi historická témata radši než témata jiná? Proč ano/ne?
 - ano, něco se na tom naučím
 - ano, historie mě baví a zajímá, můžu si ji takto trochu prožít
 - ne, nemám je rád/a, je to nuda
 - je mi to jedno
3. Z jakého období máš historická témata nejradši?
 - pravěk
 - starověk (říše jako Mezopotámie, Egypt, Čína, Řecko, Řím...)
 - středověk (od 5. stol. do 15. stol.)
 - novověk (od 15. stol. do roku 1918)
 - nejnovější dějiny (od roku 1918)
 - je mi to jedno
4. Kde máš nejradši, když se příběh odehrává?
 - Česko(slovensko)
 - obecně Evropa
 - blízký východ (Izrael, Turecko, Sýrie...)
 - dálný východ (Japonsko, Čína, Vietnam...)
 - Amerika
 - Afrika
 - je mi to jedno
5. Máš radši příběhy ztvárňující skutečné události, nebo ty založené na mýtech (nebo pověstech/legendách)?
Proč?
 - na skutečné události, alespoň se na tom něco naučím
 - na skutečné události, přijde mi to uvěřitelnější
 - na mýtech, také se na tom můžu něco naučit, ale bývá to zábavnější
 - na mýtech, je to zábavnější, příběhy založené na realitě mě nebaví a nudí
 - je mi to jedno
6. Líbí se ti více příběhy „hotové“ (založené na knize, filmu, na dokumentu atp.), nebo ty sepsané přímo pro tábor (vymyšlené vedoucími na základě doby, motivu apod.)? Proč?
 - „hotové“, bývají více promyšlené, dávají lepší smysl, jsou dynamičtější a zábavnější
 - „hotové“, budou spíš vycházet ze skutečných událostí, a tak se na tom něco naučím
 - sepsané přímo pro tábor, vedoucí do nich můžou vymyslet více věcí a více je promyslet
 - sepsané přímo pro tábor, jsou zábavnější a stále se můžu dozvědět něco o dané době
 - je mi to jedno
7. Jaké z historických témat, která jsi zažil/a, se ti líbilo nejvíce?

Historicita a autenticita – obecně

autenticita

8. Bereš svou účast ve hrách (a na jiném příběhovém programu) jako účast na příběhu? Proč ano/ne?
- ano, program/hry navazují na scénky, a tudíž na příběh, takže je tak i prožívám
 - ano, program/hry jsou vysvětleny jako součást příběhu, takže se ho tak můžu účastnit
 - ano, ale jen když si vedoucí vezmou na program/hru kostýmy a „hrají“ v tu chvíli příběh
 - ne, hry vnímám od příběhu odděleně, (ne)užívám si je nezávisle
 - ne, program vnímám od příběhu odděleně, (ne)užívám si ho nezávisle
9. Prožíváš příběh po celý tábor?
- ano, po celý tábor, i mimo scénky a další program
 - jenom u aktivit na něj napojených (při scénkách, hrách a dalšími programy)
 - spíše ne, ale občas si na příběh vzpomenu skrz výzdobu apod.

zobrazení historie v rámci tábora

10. Jsou pro tebe důležité dobové kostýmy?
- ano, hodně mi pomáhají vnímat příběh
 - důležitější je, že poznám, o jakou postavu jde (že má na sobě něco pro svou roli typického)
 - ne, kostýmy jsou mi jedno
11. Co ze způsobů zprostředkování příběhu pro tebe bývá nejpodstatnější?
- scénky
 - hry (a jejich příběhové vysvětlení)
 - výzdoba – jednorázové kulisy (související s jedním programem / částí příběhu)
 - výzdoba – dlouhodobé kulisy (po dobu celého tábora)

Edukační potenciál

12. Jaký máš vztah k historii a dějepisu ve škole? Proč?
- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
 - dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
 - dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
 - důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
 - dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
 - dějepis i historie mi jsou úplně jedno
13. Jak jsi vnímal/a historii předávanou příběhem? Připadá ti, že ses skrz dané (i příp. jiné) téma něco naučil/a?
- Co?
- byla pro mě jen kulisami, dokreslovala atmosféru, vzal/a jsem si z ní jednotlivosti
 - byla pro mě motivační – chtěl/a jsem vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - příběh mi předal dějepisné znalosti
 - příběh mi nic z historie nepředal, nebyl na to dělaný
 - myslím, že se díky prožití příběhu umím **lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímát svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu umím **lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)

- myslím, že díky prožití příběhu jsem schopný/á **identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her jsem se naučil/a i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
14. Jak dobře se ti dařilo rozeznávat v příběhu fikci a „realitu“? Jak jsi na základě toho vnímal/a historické vědomosti v příběhu předávané?
- bylo snadné fikci a „realitu“ rozlišit
 - měl/a jsem problém fikci a „realitu“ rozlišit
 - historické vědomosti pro mě byly relevantní, považoval/a jsem je za pravdivé
 - protože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, nebral/a jsem historické vědomosti vážně
 - přestože jsem měl/a problém rozlišit fikci a „realitu“, z příběhu jsem si nějaké historické vědomosti vzal/a
15. Měla na tebe celotáborová hra s daným (příp. jiným) historickým tématem nějaký další vliv? Jaký?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně – mám je raději
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně – znechutila mi je
 - ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
 - ne, žádný neměla
16. Dokázal/a sis z daného (i příp. jiného) příběhu zpětně něco vybavit, když ses s ním setkal/a jinde?
- ano, některé informace ohledně tématu znám jen díky táboru
 - ano, k tématu mám díky táboru nějaký vztah
 - ano, ve škole mi to dost pomohlo
 - ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám
 - ne, všechno jsem už zapomněl/a
17. Myslíš, že ti zařazení daného (i příp. jiného) historického tématu dalo více, než kdybyste se o dané osobě/době/událostech učili ve škole? V čem?
- ano, vybudovala ve mně k tématu nějaký vztah
 - ano, lépe si díky prožití příběhu věci pamatuji
 - ano, protože mi dalo i více než jen pouhé dějepisné znalosti (viz otázka č. 13)
 - vychází to asi tak nastejno
 - o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
 - o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
 - ne, ve škole je to jasnější a systematičtější

Já-účastník a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry – konkrétně

18. Jak jsi vnímal/a daný historický námět jako příběh celotáborové hry? Vnímal/a jsi ho vůbec jako historický?
- bylo to super, a tak se mi s tématem spojují příjemné pocity
 - bylo to hrozné, a tak se mi s tématem spojují negativní pocity
 - ano, uvědomoval/a jsem si, že se příběh odehrává v historii
 - moc jsem si dobu, kdy se příběh odehrává, neuvědomoval/a
 - ne, spíš jsem ho vnímal/a jako fantasy nebo že se odehrává v pohádkovém/mýtickém „bezčasi“
19. Kdo z příběhu byl pro tebe nejdůležitější? Co z příběhu pro tebe bylo nejdůležitější? (do "jiné" napiš případně konkrétně)
- hlavní postava

- vedlejší postava
- průvodce příběhem
- zloduch, co se obrátil
- zloduch, co zůstal zloduchem
- lovestory
- historická linka
- poselství

Historicita a autenticita – konkrétně

zobrazení historie v rámci tábora

20. Byly scénky a příběhové vysvětlení programu srozumitelné a dobře pochopitelné? Líbily se ti? Proč ano/ne?

- ano, scénky a příběhová vysvětlení byla hezky uchopená, dávala smysl
- ano, scénky byly dobře zahrané a vtipné
- ano, scénky byly dobře kostýmované, měl/a jsem pocit, že jsem „svědkem“ historických událostí
- ano, scénky či příběhová vysvětlení mě zvládla do příběhu dobře dostat a udržovat mě v něm
- ano, něco jsem se z toho naučil/a
- ano, ale scénky byly jen zpestření, v prožití příběhu mi nepomáhaly
- ne, nerozuměl/a jsem, co se děje, a nechápal/a jsem tak ani příběh
- ne, ale uznávám, že obojí bylo dobře udělané a že mě něco naučilo
- scénky i příběhová vysvětlení programu mi jsou jedno

21. Potřeboval/a jsi kvůli pochopení dané doby přiblížení tématu skrz další materiál?

- ano, bylo dobré, že nám příběh a kontext vedoucí dovysvětlovali a shrnovali
- ano, bylo dobré zapojení textových shrnutí příběhu do výzdoby
- ano, bylo dobré, že se pustil film, ze kterého příběh vycházel
- ano, bylo dobré, že se četla knížka, ze které příběh vycházel
- ano, podstatné pro mě byly věci spjaté s výzdobou obecně
- ne, scénky, hry a jejich příběhové vysvětlení mi stačily

autenticita

22. Byly scénky, výzdoba atp. dostatečně autentické? Dokázal/a ses „přenést“ do historie a do příběhu?

- ano, pomáhaly mi v tom scénky
- ano, pomáhaly mi v tom hry
- ano, pomáhaly mi v tom kostýmy, které jsme občas nosili
- ano, pomáhala mi v tom výzdoba (a příp. další doprovodné drobnosti)
- ano, ale někdy až moc, mělo to vliv na moji psychiku
- ne, potreboval/a bych více podnětů
- ne, množství podnětů bylo přemrštěné
- ne, moc věcí bylo nepravdivých nebo nepravděpodobných

23. Dokázal/a ses vžít se do postav, jimiž jste jako děti v příběhu byly? Proč ano/ne?

- ano, dokázal/a jsem se do ní vžít, připadat si jako ona
- pomáhaly mi v tom scénky a hry
- pomáhaly mi v tom kostýmy, které jsme občas nosili
- pomáhala mi v tom výzdoba (a příp. další doprovodné drobnosti)
- ne, moc jsem nevnímal/a, jakou roli v příběhu hraje, nebylo to možné

24. Vyhovovala by ti ještě jiná forma zapojení se do příběhu? Případně jaká?

- ano, chtělo by to více kostýmovaných her
- ano, chtělo by to více scének
- ano, chtěl/a bych se účastnit (jako herec) scének
- ano, chtělo by to více zpřítomňovat příběh v každodennosti tábora
- ne, takto to bylo dostatečné

DOTAZNÍK PRO ORGANIZÁTORY/VEDOUCÍ – MAMMACENTRUM

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry konkrétně

1. Jak jsi jako vedoucí vnímal/a daný historický námět? Vnímal/a jsi ho vůbec jako historický?
 - bylo to super, a tak se mi s tématem spojují příjemné pocity
 - bylo to hrozné, a tak se mi s tématem spojují negativní pocity
 - na tématu mi moc nezáleží
 - ano, uvědomoval/a jsem si, že se příběh odehrává v historii
 - moc jsem si dobu, kdy se příběh odehrává, neuvědomoval/a
 - ne, spíš jsem ho vnímal/a jako fantasy nebo že se odehrává v pohádkovém/mýtickém „bezčasí“
2. Přišlo ti, že bylo téma dobře zvolené a dobře dětem přednesené, nebo spíš naopak? Proč?
 - ano, téma bylo zajímavé, myslím, že ho děti pochopily a líbilo se jim
 - ano, ale bylo tam dost věcí, které bylo náročné nebo složité předat, tak se muselo patrně
 - ano, téma bylo zajímavé, ale zpracování se moc nepovedlo a děti v příběhu plavaly
 - ne, ale myslím, že to dětem nevadilo
 - ne a tábor to trochu kazilo
3. Co ti na zpracování tématu vadilo? Co hodnotíš jako dobré?
4. Skrz co všechno jsi během tábora téma (a dobu, ve které se příběh odehrává) vnímal/a? Co ti k tomu pomáhalo nejvíce?
 - skrz scénky
 - skrz hry (a jejich příběhové vysvětlení)
 - skrz výzdobu
 - téma jsme hodně řešili na poradách
 - pomáhaly dobové kostýmy
 - pomáhala výzdoba ke hrám
 - pomáhalo, že jsem hrál/a ve scénkách
 - pomáhaly mi k tomu hlavně různé doprovodné drobnosti (např. dobová hudba)
 - ne, šlo úplně mimo mě, o téma jsem se nezajímal/a
 - ne, bylo málo scének i málo kostýmovaných her, tak ani nebylo jak ho víc vnímat
5. Jak moc velká ti přišla snaha proměnit tábořiště v historické dějiště?
 - poměrně velká, celé tábořiště bylo hodně vyzdobené
 - poměrně velká, doba, ve které se příběh odehrával, se vepisovala i do táborové každodennosti
 - myslím, že šlo spíš o to navodit atmosféru (skrz decentnější výzdobu, menší jednorázové i spontánní věci)
6. Byl/a jsi schopný/á tématu (době a všemu, co s sebou neslo) sám/sama porozumět? Co ti k tomu pomáhalo?
 - ano, stačily mi scénky a příběhové vysvětlení her
 - ano, ale důležité pro mě byly i dovysvětlující materiály pro děti a shrnutí nebo dovysvětlení příběhu jiným vedoucím
 - ne, scénky i příběhová shrnutí byly zmatené, bylo třeba hodně dovysvětlovat
 - ne, téma nebylo srozumitelné a nikdo se ani nesnažil jej zpřehlednit
7. Přišlo ti téma dobře komunikované od tvůrců (programového vedoucího) směrem ke zbytku vedoucích? Jak taková komunikace probíhala?
 - ano, už před táborem jsem si mohl/a příběh přečíst a zorientovat se v něm
 - ano, každý den se shrnoval příběh dalšího dne na poradě, takže jsme mohli mít všichni přehled
 - ano, mohl/a jsem si přečíst shrnutí příběhu ve společných prostorách vedoucích

- ano, hrál/a jsem a jako herci jsme vždy měli ještě soukromou nalejvárnou
 - ne, nikdo s námi téma na poradě ani jinde neřešil
 - ne, k příběhu jsem neměl/a přístup, i když by mě to zajímalo
 - ne, k příběhu jsem neměl/a přístup a ani mě to nezajímalo
8. Kolik času jsi strávil/a nad materiály před táborem? A kolik na táboře? Proč?
- hodně před táborem, účastnil/a jsem se jeho přípravy
 - před táborem hodně, chtěl/a jsem (musel/a jsem) být připraven/á a mít přehled
 - před táborem žádný, nebylo to potřeba
 - na táboře hodně, měl/a jsem na starosti hry či nějaký/celkový program nebo jsem hrál/a ve scénkách
 - na táboře hodně, bavilo/zajímalo mě to, chtěl/a jsem mít přehled
 - na táboře jen tak trochu
 - žádný, před táborem ani na táboře mě to nezajímalo
9. Řešili jste hromadně s vedoucími nějaké problémy s tématem spjaté? Jestli ano, co a jak?
- ano, šlo o kontroverzní nebo složitá témata, každý měl možnost se k tomu vyjádřit a navrhnout řešení
 - ano, atmosféra příběhu byla (v jednu chvíli) těžká a mělo to vliv na děti, tak jsme řešili, jak ubírat
 - ne, vím, že se řešila občas nějaká kontroverzní nebo složitá témata, ale šlo to mimo nás
 - ne, ani nevím, že by s tématem nějaké problémy byly

Edukační potenciál

10. K čemu myslíš, že sloužila v daném tématu historie? Myslíš, že téma mělo potenciál i děti něco naučit a že ho naplnilo?
- historie v příběhu byla jen kulisami, dokreslovala atmosféru, děti si z ní mohly vzít jen jednotlivosti
 - historie v příběhu byla motivační – děti chtěly vědět, jak se věci staly, a účastnit se jich
 - myslím, že příběh dětem předal nějaké faktografické znalosti
 - téma potenciál mělo, ale nenaplnilo ho, dětem z historie nedalo nic
 - téma potenciál dětem o historii něco předat nemělo
 - myslím, že se díky prožití příběhu se děti **umí lépe vžít do postav minulých dob** (a pochopit jejich jednání)
 - myslím, že díky prožití příběhu děti **umí lépe zhodnotit současné i minulé aktéry událostí** (a nevnímat svět černobíle)
 - myslím, že díky prožití příběhu **umí děti lépe identifikovat příčiny, následky a souvislosti** různých událostí (například vliv „velkých“ dějin na život jednotlivce)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti schopné **lépe rozeznat trvání a změnu** v dějinách a vyhodnotit jejich význam (například přetrvávající trendy vs. body obratu)
 - myslím, že díky prožití příběhu jsou děti **schopné identifikovat historicky důležité události a osoby** (kdo a co způsobilo změnu nebo osvětluje určité historické a současné problémy)
 - v rámci her se děti naučily i něco z **historické práce s prameny** (analyzovat je a interpretovat)
11. Naučilo téma něco tebe? Co konkrétně? (uvažuj i o věcech, co jsou popsány výše, že téma mohlo naučit děti, ale nemusí jít jen o něco spjatého z historií)
12. Pokud jsi hrál/a ve scénkách / kostýmovaných hrách, měla tvoje účast v nich nebo vůbec tábor vliv na tvůj vztah k dějepisu, potažmo historii obecně?
- ano, přiměla mě se o téma po táboře více zajímat
 - ano, přiměla mě se po táboře více zajímat o související témata
 - ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně – mám je raději

- ano, měla vliv na můj vztah k dějepisu a historii obecně – znechutila mi je
- ano, vzpomenu si na tábor vždy, když se s tématem někde setkám, a tak je mi téma bližší
- ano, měla vliv na rozhodnutí týkající se mého studia
- ne, žádný neměla

13. Přijde ti, že dozvídání se informací z oblasti historie skrz příběh celotáborové hry může být produktivnější než hodiny dějepisu? Proč?

- ano, může k tématu vybudovat nějaký vztah
- ano, díky prožití si příběhu je možné si věci lépe pamatovat
- ano, lépe než ve škole může rozvíjet schopnosti spojené s historickou gramotností (viz otázka č. 10, možnosti 6–11)
- vychází to asi tak nastejno (co se týče faktografie i historické gramotnosti)
- o tématu bychom se ve škole neučili, ale přijde mi důležité
- o tématu bychom se ve škole neučili ani mi nepřijde důležité
- ne, ve škole je to jasnější a systematičtější
- myslím, že na táboře to dětem nutně nemuselo nic moc dát, ale že se jim to pak jednou propojí

14. Jaký máš vztah k historii? Jak moc důležité je podle tebe historické vzdělávání? Proč?

- dějepis mě baví, historie je pro mě důležitá, protože se z ní máme poučit
- dějepis i historie mě baví, mám rád/a příběhy
- dějepis mě nebaví, ale myslím si, že je historie důležitá, protože se z ní máme poučit
- důležité je pro mě znát historický kontext toho, co se dnes děje ve světě
- dějepis mě nebaví a historie mě nezajímá, přijde mi k ničemu
- dějepis i historie mi jsou úplně jedno

Historicita a autenticita

15. Zúčastnil/a ses někdy hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role? Myslíš, že to pomohlo dětem se více do příběhu a doby vžít? (do „jiná“ prosím dopiš, o jaké téma/témata šlo)

- ano, hrál/a jsem ve scénkách
- ano, hrál/a jsem v kostýmované hře
- hrál/a jsem v nekostýmované hře a myslím, že nevadilo, že jsme kostýmy neměli
- hrál/a jsem v nekostýmované hře, ale myslím, že by bylo lepší, kdybychom si kostýmy vzali
- vnímal/a jsem, že děti mě i měly jako herce spojeného s rolí, kterou jsem hrál/a
- myslím, že je pro děti důležité, že máme vyiplané kostýmy
- myslím, že se nám scénky / kostýmované hry povedly a dětem jsme tak pomohli se do příběhu více vžít
- myslím, že se nám scénky / kostýmované hry moc nevedly, a tak ani děti nedokázaly do příběhu vtáhnout
- ne, nikde jsem nehrál/a

16. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role, jak se ti to dělalo? Dalo ti to něco?

17. Pokud ses účastnil/a hraní ve scénkách / her v rámci nějaké (kostýmované) role, dokázal/a ses skrz to do příběhu a doby více vžít ty? Proč?

- ano, díky své roli jsem se příběhu přímo účastnil/a, určité věci tak jsou i se mnou jako s hercem spojené a já je mám spojené s postavou, kterou jsem hrál/a
- ano, ale myslím, že bych příběh prožíval/a i bez toho, i tak byl předáván dost intenzivně
- ne, sice jsem hrál/a, ale příběh jsem nijak neprožíval/a

Já-vedoucí a historické téma jako námět příběhu celotáborové hry obecně

18. Co si myslíš o historických tématech obecně? Jaké výhody/nevýhody ti přijde, že s sebou historické téma nese?
- přijdou mi dobrá, děti se na nich můžou něco naučit
 - přijdou mi dobrá, většinou jde o reálné příběhy, tak se do nich lépe vžívá
 - přijdou mi dobrá, bývají dynamičtější a zábavnější
 - přijdou mi lepší témata z dob bližších té naší, děti se do nich lépe vžívají
 - přijdou mi lepší témata zasazená do kultur (potažmo zemi) bližších té naší, jsou jednodušší na předání
 - myslím, že na době nezáleží
 - myslím, že na kultuře (potažmo zemi) nezáleží
 - myslím, že jiná témata (např. fantasy) jsou lepší, že se u nich mohou děti lépe odreagovat
 - myslím, že jiná témata jsou lepší, protože jsou hravější a tvárnější pro přípravu
 - myslím, že jiná témata jsou lepší, protože nejsou tak složitá na předání
 - myslím, že je téma jedno, protože ho děti spíš neřeší a nevnímají
 - nic si o nich nemyslím
19. Pozoruješ, že se nějak změnil tvůj přístup k tématům (případně vnímání scének a her) oproti tomu, když jsi jezdil/a jako táborník? Proč a jak?